

DIN
CUPRINS

Pagina 2

- ACTUALITATEA PENTRU TINERET
- „Memoria Doftanei”
- Tinerețea capodoperelor
- Antologia „13 poeți”
- Vă recomandăm

- Scriitorul tânăr la maturitate
 - Mircea Florin Șandru : „Încerc să imprim un ritm interior scriiturii”
- Pagina 3**

- Pagina 5**
- Cronica literară de Al. Piru
 - Alice Călugăru
 - O privire către cei care vin
 - George Bălăiță

- Partid, lumină vie
 - Patrie, iubire eternă
 - Patriotismul ? Acea lumină launtrică, acea dragoste fără egal
- Paginile 6-7**

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia
SUPLEMENT LITERAR-ARTISTIC
tinerețului

Anul VIII
Nr. 18 (345)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
7 mai
1988

Clarviziune politică

Conștiința și viața întregului popor, ale tuturor fiilor patriei au fost marcate în mod profund de magistrala Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu CU PRIVIRE LA UNELE PROBLEME ALE CONDUCERII ACTIVITĂȚII ECONOMICO-SOCIALE, ALE MUNCII IDEOLOGICE ȘI POLITICO-EDUCATIVE, PRECUM ȘI ALE SITUAȚIEI INTERNAȚIONALE, document de excepțională însemnătate în care sînt abordate și analizate în spirit științific, revoluționar marile probleme ale dezvoltării patriei în prezent și în viitor, în contextul lumii în care trăim. Amplul demers analitic al secretarului general al partidului este de natură să demonstreze o dată în plus, extrem de convingător, dinamismul și continuitatea procesului revoluționar, justețea politicii noastre, preocuparea stăruitoare, științific fundamentată vizînd perfecționarea permanentă și generală a activității în toate sectoarele, a societății socialiste în ansamblu.

După cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, în temeiul experienței acumulate, al marilor valori făurite de poporul nostru, al posibilităților și necesităților obiective, rezultate din procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, se pune cu acuitate problema ca eforturile îndreptate spre perfecționare, spre asigurarea dezvoltării intensive să se ridice la cotele prevăzute de calitate și eficiență. Se cer un nou stil de muncă, un nou mod de gândire, abordare și soluționare a problemelor muncii, ale activității economico-sociale, se impune mai mult ca oricînd afirmarea mai puternică a responsabilității și spiritului revoluționar în tot ceea ce avem de făcut, în îndeplinirea sarcinilor încredințate de partid, spre binele patriei, al poporului, al nostru, al tuturor.

În Expunere s-a arătat că odată cu remarcabilele succese dobîndite

„SUPLEMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

„În întreaga activitate politico-educativă va trebui să angajăm cu și mai multă putere uniunile noastre de creație din domeniul literaturii, muzicii, artei plastice. Ele trebuie să participe activ, prin toate operele lor, la promovarea concepției revoluționare, a principiilor socialiste, a politicii partidului nostru, la ridicarea nivelului general de cultură al maselor, al poporului”.

NICOLAE CEAUȘESCU

PARTIDUL

Trăind pentru noi toți și pentru țară,
Pentru întregul celor trei culori
Te-ai înălțat din vatra milenară
Sa luminezi destine de cu zori.

Și-ai apărut spre mergerea-nainte
Istoria din faptă și cuvînt
Purtînd prin viață steaua ta fierbîntă
Și vastul semn de comunist avînt.

Și te-ai aflat mereu cu-nțelepciune
În lupta spre mai bine zi de zi
Ca visu-n adevăr să se-nfănuie
Și suverani acasă spre a fi.

Că ai durat în timp o dreaptă cale
Și flacăra nicicînd nu ți s-a stîns
Urmînd credința izbîndirii tale
Cu dorul de mulțime necuprîns.

Este partidul purpura-ntrupată,
Fluviu imens, precum sintem și noi
Cit prin izvoare, simplu, ne arată
Victoria spre vremurile noi.

PAVEL PEREȘ

Știu mulți oameni ce vor să-și cunoască temeinic țara. Și, în timpul concediului, își fixează trasee de călătorie care să includă locuri de referință istorică. Și mai știu oameni care au în rafturile bibliotecilor lor cam tot ceea ce a apărut în ultima vreme — și au apărut atîtea lucruri extraordinare — despre istoria noastră, a românilor. Aș spune chiar că e o anumită modă în această pasiune ce-a cuprins grupuri sociale întregi. Dar cum sub orice modă se ascunde sau se subînțelege și o necesitate, poate insuficient cristalizată, trebuie să pricepem că acest sentiment al istoriei — această cercetare în amănuntul concret-uman cum se întîmplă în cărțile multor scriitori, și un fapt îmbucurător și simptomatic este că mulți

dintre aceștia sînt încă tineri — e-o necesitate a înțelegerii, a raportării omului la tot ceea ce-l înconjoară. Este o înțelegere a locului și rostului omului în patria sa, adică în propria sa istorie.

săle nici un om nu poate fi liber. Fără identitatea precisă — asumată cu curaj și responsabilitate — a patriei nici un om nu-și află împlinirea ca personalitate, bijînd în găsirea adevăratului

necondiționată au validat necesitatea istorică a actului, legitimitatea sa.

E mai și freamătul extraordinar al naturii te scoate din casă, te obligă parcă să pornești în călătorii. De vom porni la drum prin satele române și ne vom odihni ochii pe așezările lor blînde este imposibil să nu fim frapați de mulțimea monumentelor — plăci modeste așezate la baza cite unei statui ce înfățișează un doborînt — ce evocă momentul cuceririi Independenței. Țara știe să-și omagieze eroii chiar dacă o face simplu și modest. La 9 Mai 1877 ne aflăm libertatea ca națiune, ne aflăm drumul către identitatea precisă și sigură de care se bucură România azi.

CONSTANTIN STAN

Călători în Istorie

În aflarea identității — căci nimeni, popor, colectivitate sau individ, nu se mulțumește doar a fi o multiplă existență, o repetare a ei — omul a înțeles ce înseamnă a fi determinat social și politic, cit de strîns legat adică este destinul său individual de destinul patriei. Fără libertatea patriei

sens al existenței sale. Popularitatea unui act sau eveniment istoric devine astfel un concept cu care putem opera fericit atunci cînd încercăm să pricepem istoria. Entuziasmul cu care poporul român a întîmpinat hotărîrea de a declara și apoi de a ne cucerii Independența, adeviunea și participarea

Pagina 9

- Dezbaterea noastră
- Pe ce credeți că se bazează succesul romanului „Cel mai iubit dintre pămînteni”? (VI)

- Poșta (ne)secretă a redacției
- Debut (proză) Alexandru Duran

Pagina 10

Pagina 11

- Popasuri
- Grand-Place de Bruxelles
- Serialul nostru
- Borges despre Borges

Clarviziune politică

(Urmare din pag. 1)

s-au manifestat și persistă încă o serie de lipsuri, neajunsuri, întimpinăm anumite greutăți în realizarea planurilor și programelor noastre de dezvoltare ca urmare a neindeplinirii corespunzătoare a sarcinilor în diferite sectoare, domenii de activitate, unități economice, locuri de muncă. Toate acestea grevează, desigur, negativ îndeplinirea întocmai a obiectivelor stabilite.

Toate aceste aspecte fundamentale, toate aceste probleme cardinale care preocupă partidul trebuie

să ne preocupe pe fiecare în parte, în sensul de a ne intensifica eforturile în direcția unei munci mereu mai bune, mai rodnice, de înaltă performanță și competitivitate. Depinde de noi, depinde de fiecare ca imperativele, exigențele, orientările formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu să fie materializate acolo unde sintem chemați să ne facem exemplar datorită față de patrie, partid și popor, sporindu-ne continuu contribuția la înălțarea edificiului mareț al socialismului și comunismului în România. Acum, în preajma aniversării zilei fărurii Partidului Comunist

Român, se cuvine a sublinia, o dată mai mult, consecvența și vitalitatea politicii promovate de partidul nostru, spiritul profund revoluționar și patriotic ce o animă, devotamentul neferm al comuniștilor față de interesele supreme ale României și poporului român, toate aceste atribute de prim plan ale strategiei muncii și vieții noastre avind drept strălucit inițiator și neobosit promotor personalitatea proeminentă a conducătorului partidului și statului nostru, ctitorul României socialiste moderne, cel mai iubit fiu al poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

„Memoria Doftanei”

Miine, 8 Mai, de Ziua Partidului, Comitetul Central al U.T.C. organizează o nouă ediție a tradiționalei acțiuni evocatoare ce se desfășoară sub genericul „Memoria Doftanei”. Pe fondul unui montaj de sunet și lumină ce cuprinde ardente versuri de partid și țară, evocatoare ale luptei comuniste, peste șapte mii de tineri din 14 județe, veniți prin B.T.T., vor vizita Muzeul Doftana. De asemenea, tinerii vor avea prilejul să viziteze importante obiective culturale aflate în zona Doftanei: Muzeul memorial „Nicolae Grigorescu”, Casa memorială „B.P. Hasdeu”, Casa de cultură, a științei și tehnicii pentru tineret din Cimpina.

Tinerețea capodoperelor

De curind a avut loc la Alba Iulia, Blaj, Cugir și Vințu de Jos cea de-a IV-a ediție a Festivalului muzical „Tinerețea capodoperelor”, organizată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă al județului Alba, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din R.S.R. și Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București. Din programul divers și bogat al festivalului menționăm spectacolul extraordinar al corului „Madrigal” (dirijor: artistul emerit Marin Constantin), un recital susținut de Ștefan Ruha, spectacolul concert oferit de Ovidiu Iuliu Moldovan și Leopoldina Bălănuță, precum și de solistii Aurelian Octav Popa (clarinet), Elvira Cirje și Dorin Teodorescu. (A. Popa).

Antologia „13 poeți”

Sintem în posesia unei frumoase cărți de poezie scrisă de 13 poeți. Apărută chiar în aceste zile, antologia „13 poeți” prezintă selecția finală a celei de-a IV-a ediții a Concursului de debut al Editurii Eminescu. Un început de drum pentru cei 13, antologia oferă grupaje poetice relevante despre universul

poetic și coordonatele poeziei unor autori care de multă vreme s-au dovedit prezențe distincte în presa noastră literară și în cenaclurile literare, unii dintre ei fiind și colaboratori ai „Suplimentului literar-artistice al Științei tineretului”. Antologia este prefăcută de Alex. Ștefănescu. „Constatăm, noteză criticul, că aproape toate direcțiile lirice de azi sint reprezentate în acest florilegiu al poeziei debutanților, desigur, în ipostaze noi, sau măcar cu deosebiri de nuanțe, potrivite cu personalitatea fiecăruia. Inșă, judecând în mare, se poate spune că volumul constituie un esanțion de poezie românească actuală IN STATU NASCENDI”.

Vă recomandăm

Premiere

Teatrul Nottara prezintă miercuri premiera „Dansul morții” de A. Strinberg. Traducerea Valeriu Munteanu. Regie — Nicolae Scarlat. Scenografie — Tudor Ghimeș. Interpretează actorii Ștefan Sihleanu, Margareta Pogonat și Ion Dichiseanu. Pe scena Teatrului Național I. L. Caragiale din București a avut loc pe 5 mai a.c. premiera piesei „Torquato Tasso” de Goethe, cu următoarea distribuție: Claudiu Bleont, Silvia Popovici, Damian Crișmaru, Adela Mărculescu, Constantin Dinulescu. Regia — Anca Ovanez-Doroșenco. Scenografia — George Doroșenco. În repetiții finale se află piesele „Moștenirea” de Titus Popovici, regia Horea Popescu și „Vassa Jeleznova” de Maxim Gorki în regia lui Ion Cojar. Pe afișul piesei românești figurează numele scenografului Paul Bortnovski și al actorilor Gh. Cozorici și Radu Beligan. Distribuția celui de al II-lea titlu este asigura-

Lecturi fundamentale

„Partidului”

Cind Labis enunța în poemele sale inflăcărâte crezul politic ce-i era combustie, gind înălțător, izvor de entuziasm, stilu de încredere, sevă de faptă revoluționară, robustețea sufletească, resort moral, se considera, prin forța verbului său, a scrisului său gravat cu cerneala roșie a credinței nestrămutate, un „luptător în atac”. O sintagmă ce-i aparține lui Nicolae Labis și care, alături de multe altele, a intrat în fondul comun de vibrație și angajare, de năzuință și ideal al tuturor generațiilor care-au urmat poeziei sale, poezie ce a germinat alte și alte embleme mereu pure și mereu incandescente în spațiul clocotitor al tineretului. Firește: „Frumos mai e să zbori! Dar ce frumos / E-atunci cind zbori spre steaua ce te cheamă”. Acest „zburător” e tinarul pulsind cutezător spre a schimba lumea și pe sine însuși: „Ne-nțirizat deci să-nvătăm, tovarăși, / În numele acestui tel sublim: / Să învățăm ce-nseamnă omenia / Și comuniști să învățăm să fim”. Imagini simbol pe care poetul „virstei de bronz” le modelează la o înaltă temperatură afectivă în poemul-manifest, în imnul vibrant închinat forței politice constructive, revoluționare, „Partidului”: „Urșesc, cit muntii semeti pe zări sculptați, / Partid al celor vrednici, cinstiți, fără de număr, / Văd cum întreaga țară cu rodnic pas străbați (...) / În pieptul tău puternic mari flăcări se aprind / Din zeci de mij de inimi stringându-sc-n lumină, / Cum clinchete distincte din line strune prind / Aceași melodie, fierbinte și deplină, / Căci mii și mii de oameni, prin mii de părți trăind, / Partidului viața și visurile-nchină, / Cum clinchete distincte din line strune prind / Aceași melodie, fierbinte și deplină”.

La Iași

Cenaclul literar-artistice „Confluente”

Continuându-și preocupările sale de promovare și afirmare a celor mai tinere talente, Cenaclul literar-artistice „Confluente” își va desfășura următoarea sedință luni, 9 mai 1983, la Casa de cultură a studenților din Iași. Urmind a avea loc la ora 17, această nouă manifestare va reuni personalități ale vieții culturale și tineri creatori.

Din program: poezie și proză aparținând unor tineri creatori din Iași, un micorecital de muzică de operă cu soprana Andreea Lori, studentă la Conservatorul „George Enescu”, precum și un recital de poezie și muzică tinară, susținut de membrii cenaclului studentesc ieșean, condus de Emilian Marcu.

Programul Cenaclului „Confluente” la Iași mai cuprinde: o întâlnire cu cenaclul literar al elevilor Liceului „Mihai Eminescu” (luni, ora 11), un dialog cu librării și cititorii (marti, ora 8, la Casa Cărții), precum și un tur de documentare în municipiu.

tă de Florina Cercel, Olga Delia Mateescu, George Constantin. Scenografia îi aparține lui Dan Jitianu. Ambele premiere vor avea loc în luna mai. La Teatrul din Petrosani va avea loc premiera piesei „Ionești” de Platon Pardău în regia lui Constantin Codrescu.

Vernisaje bucureștene

La Galeriile municipiului București s-a deschis ieri expoziția de pictură Theodor Bogzi. Și tot ieri la ora 11 la Galeria Căminul artei — etaj, a fost vernisată selecția de pictură a plasticianului austriac Anders Berloconici.

În ziua de 11 noiembrie la Simenza, va avea loc la ora 18 inaugurarea selecției de sculptură Dinu Rădulescu. Pe 12 mai la ora 18 anunțăm vernisajul selecției de pictură Eva Cerbu, la Galeria Orizont. În 13 mai la Sala Atelier 35, de la subsolul aceleiași galerii vor expune pictură Ion Drăghici și Dinu

Săvescu, iar sculptură — Aurel Vlad. În 16 mai, ora 13, la Dalles se deschide expoziția de pictură Maria Bănică.

VICTOR POSTELNICU — „Grup”

În librării

În librării, în aceste zile, cititorii pot găsi câteva cărți ce ar trebui să constituie, totodată, și prilejul unor neintirziate lecturi.

Astfel, reeditarea versurilor scrise de-a lungul unei vieți bogate și diverse în preocupări literare și artistice de către Margareta Sterian — „Poezii” 1945—1986, seria „Poezii români contemporani”, Editura Eminescu oferă prilejul reintilnirii cu o operă profundă și sensibilă a uneia dintre cele mai importante creatoare din domeniul artelor plastice care și-a dublat cariera de pictoriță cu una la fel de spectaculoasă și valoroasă de poetă și traducătoare.

Deși mulți dintre cititorii noștri au cu siguranță în bibliotecile lor cite un exemplar, mai vechi sau mai nou, din poezia lui Topirceanu, pentru frumusețea ilustrațiilor merită să le adauge noul volum apărut la Editura Ion Creangă — care oferă o viziune plastică inedită, realizată de graficiana Ethel Lucaci Băias la versurile atât de cunoscutei „Rapsodii de toamnă”.

Ce e nou la teatru

Interlocutor azi

Silviu Stănculescu

DIRECTORUL TEATRULUI DE COMEDIE

— Se spune că teatrul trebuie să fie cu un pas înaintea spectatorului. Teatrul de Comedie a făcut acest pas?

— În aproape 28 de ani de viață Teatrul de Comedie a avut destui pași înaintea spectatorului. Aș putea să însir titlurile sau performanțele care au călăuzit și însoțit publicul pe drumuri profitabile de cultură și artă. Asta ca istorie. Astăzi și acum, teatrul nostru se străduiește să fie „în pas” cu spectatorul, dar se ferește să meargă „la pas”.

— Ce părere aveți despre calitatea spectacolelor dv.?

— Spectacolele noastre din ultima vreme socot că au conținut mult mai mult decât ceea ce se cheamă atractivitate, cum ar crede unii. Ele au contribuit grăitor la spargerea tiparelor, s-au împotrivit conformismului iefin, am dovedit originalitate (dar nu cu orice preț!), au evidențiat în egală măsură regia, scenografia și actorii, rezultând spectacole îndrăznețe, curajoase, virulente care ne-au compensat, prin audiența și succesul lor, neastimpărul creator, precum și eforturile. Iată-le: „Cind comedia era regă” („Cirtitele”), „Arma secretă”, „Avea două pistoale cu ochi albi și negri”, „Capcană pentru un bărbat singur”, „Acești nebuni fătarnici”, „Sluga la doi stăpini”, „Sfintul Mitică blajinul” și „Regele Ioan”. Nu obisnuim să facem viltă în jurul spectacolelor noastre. Lăsăm — cu o decență ce ne caracterizează — la latitudinea publicului judecata, ea însemnând pentru noi mai mult decât distincțiile care la unele festivaluri le-am fi meritat („Don Juan” la Galați).

— Teatrul de Comedie și-a găsit modalitatea sa, proprie, de a exista. Credeți că ali a avut un rol în formarea propriei sale personalități?

— Ne-am propus să asigurăm continuitatea bunului drum început în 1961 de Radu Beligan, ne-trădind comandamentele inițiale și esențiale, adăugând ceea ce socotim imperios necesar — echilibrarea și îmbunătățirea trupei. Unii nu se sflesc să recunoască deosebita valoare a acesteia. Ceea ce, credeți-mă, ne onorează mult.

— Teatrul nu uită (și nu-și poate uita) mai tinerii săi spectatori. În ultima perioadă, prin ce spectacole a nume?

— Nu i-a uitat niciodată. În ultima perioadă? Veniți în sală la „Cind comedia era regă”. „Acești nebuni fătarnici”, „Sfintul Mitică blajinul”, la „Regele Ioan” ori la „Sluga la doi stăpini” și vă veți convinge.

— Ce doriți să infățișați nou (și pe curind) spectatorilor dv.?

— „Scaliul” lui Faydeau, care sperăm să nu aibă mai puțin succes decât o altă piesă a aceluiași autor la „Bulandra” în urmă cu ani, „Hatmanul Baltag”, operă bufă de Caragiale și „Școala femeilor” a lui Moliere.

— Visaiți la un spectacol fără fisuri? Cum ar trebui să arate el văzut prin prisma actorului și directorului de teatru Silviu Stănculescu?

— Stiu că perfecțiunea se dobîndește greu. Dar spectacole fără fisuri n-avea curaj să-mi doresc. Asta ar depăși îndrăzneala. De care nu ne ferim! Noi, cei din Teatrul de Comedie, teatru care a câștigat mari premii internaționale, putem aborda aproape toate genurile — de la teatrul de idei pină la spectacole totale sau chiar muzicale de mică ori mare pretenție. Îmbunătățim mereu atmosfera de creație și stilul, valorificînd variat toate disponibilitățile. În drumul spre perfecțiune (care comportă trepte nenumărate) a existat printre altele și un spectacol „Procesul” de Suho-vo-Koblin în regia lui Harag pe care — nemeritat — l-am jucat doar de șapte ori. Pentru că am pierdut, pe rînd, trei din marii lui semnatari: Amza Pellea, Constantin Bălărețu și George Harag.

ARETA ȘANDRU

Mircea Florin Sandru

„ÎNCERC SĂ IMPRIM UN RITM INTERIOR SCRIITURII“

— Stimate Mircea Florin Sandru, pentru poet (scriitor, în genere, desigur) „actul de naștere”, momentul când lumea ia cunoștință de existența sa, îl constituie debutul editorial. Îți propun o (inec?) scurtă călătorie în timp, în trecut... Cum a fost debutul tău?

— Firește ar fi, pe măsură ce acest moment devine pentru mine tot mai îndepărtat, să-i acord mai puțină importanță și să mi-l amintesc cu mai puțină intensitate, știindu-l rămas în urmă, printre formele unui relief sufleteș în care am înaintat între timp. Îl retrăiesc totuși cu forța și frumusețea acelei clipe, pentru că mi-a marcat în mod acut destinul, ajutându-mă să-mi asum, dacă nu îți par lipsit de modestie, condiția de scriitor, în înțelesul nobil al ideii pe „profesionalitate”, pe care aceasta îl presupune. Primul meu volum îl datorez unei „sânse” și sansa a fost reprezentată de primul concurs de debut al Editurii Eminescu (1974), unde manuscrisul meu **Elegie pentru puterea orașului** a ieșit întâiul, alături de cel al Carolinei Ilica (**Neîmblinzită ca o stea lactee**), din, zice-se, câteva sute de volume. E mult de atunci. Îmi amintesc și acum momentul lansării, la Librăria „Sadoveanu” de pe Magheru, ca și cuvintele generoase ale scriitorului Valeriu Răpeanu, directorul editurii, ale celorlalți critici invitați, care ne urau vânt bun în pinze. Nădăduiesc că nu le-am infirmat așteptările. Oricum ar fi, sint sincer recunoscător editurii, care mi-a publicat, apoi aproape toate cărțile și m-a susținut constant, cu o generozitate care mi-a fost reazem în tot acest răstimp.

— **ELEGIE PENTRU PUTEREA ORAȘULUI, LUMINEA ORAȘULUI — titlurile primelor tale două volume — prefigurează un adevărat „program” în care citadinismul reprezintă nota dominantă. Cum explici predilecția ta poetică pentru spațiul urban?**

— Aș spune, cu riscul de a mă repeta, că pentru mine orașul a avut întotdeauna o forță de fascinație, un miraj care își are originea în structura lui caleidoscopică. La o anumită scară, el poate fi, și chiar este, o proiecție a lumii, a societății, a naturii în ultimă instanță, concentrând într-un spațiu determinat o infinitate de forme ale realului. Sigur că de la oraș „viu” (mare sau mic, patriarhal sau tentacular) la orașul „liric” e o distanță pe care poetul trebuie să o păstreze, cu instinctivă precauție. E ceea ce am încercat să fac și eu în cele șapte volume de poezie publicate până acum, ca și în însemnările de călătorie apărute sub titlul **Orașe suprapuse** (unde am încercat să fixeze, din perspectivă poetică, imaginea unor orașe ale lumii pe care le-am cunoscut). Prin juxtapunere, printre-un proces de sinteză și unul de „distanțare”, proprii poeziei, cred că am reușit să conturez un **topos** citadin care mă reprezintă.

E un univers a cărui explorare am încercat să o adinocesc de la un volum la altul, nu într-un sens didactic, cu aridă obstinație, ci cu bucurie, cu acea „foarte de real” care se multiplică și crește organic, din sine. Sint bucuos azi că am rămas credincios mie însumi, că n-am plătit un tribut prea mare „modelor”, oricât de mișcătoare s-au dovedit nisipurile pe care a trebuit să înalțez, împreună cu promoția poetică din care fac parte. Orașul meu nu și-a pierdut lirismul și cred că prin aceasta am reușit să dau acțiunii mele poetice un sens recuperator, „constructiv”.

— **Care sint, pentru tine, coordonatele relației REALITATE-POEZIE (LITERATURĂ)?**

— Relația realitate-poezie și operația de transfer pe care poetul o realizează prin actul creației nasc o întrebare: care este pentru poetul contemporan sfera de cuprindere a realității (poetizabile)? Ce semnificații noi capătă această realitate astăzi și care sint implicațiile ei în planul creației poetice? Dacă ar fi să comparăm lumea de azi cu cea de acum un secol, să spunem, este cel puțin posibil să spunem că poetul trăiește într-un alt univers, într-o altă „ambianță”. Lumea se îndreaptă cu pași repezi către începutul unui nou mileniu, purtată pe creasta celui de-al „treilea val”, realitatea pare invadată tot mai mult de elementele civilizației tehnologice, de efectele „vibrației moderne”. Mașinile, viteza, orașul tentacular, surgatele, clipa trecind și arzând până la incandescență compun tot mai mult un univers artificial al existenței umane, un labirint al vieții cotidiene, care structurează nu numai un alt decor, ci și o altă condiție umană, în înțelesul ei profund, un ritm agitat, sinuos, complex, frenetic, adesea dramatic al trăirilor, situații noi,

necunoscute în trecut, cărora omul contemporan le face față prin uimitoare resurse de adaptare, printr-un dinamism mereu rennoit. Este vorba, deci, nu doar de o aglomerare de elemente noi, de un proces linear, ci de mutații calitative, care se repercutează inevitabil în dimensiunea lui interioară, profundă.

— **Crezi că se poate vorbi, la modul elocios, despre MARCA DE ACTUALITATE a poeziei? Ca să fiu mai explicit — despre o poezie a „actualității” în sens strict?**

— Sigur că se poate vorbi! Se poate vorbi despre orice (unii cam abuzează de această „permisivitate” a limbajului). În ceea ce privește poezia „actualității”, discuția trebuie să aibă în vedere, cred, acele atribute apte să confere „actualitate” unui text literar de azi pentru că, să recunoaștem, nu orice operă literară scrisă în zilele noastre dobindește, automat, efigia valorică a actualității. A ceea, spune Gaetan Picon, înseamnă a răspunde la „întrebările epocii”. Scriitorul trăiește în istorie, într-o epocă, într-un spațiu geografic și etnic dat, ambianță care poate și trebuie să-i determine opera, desigur, nu într-un sens imediat, superficial, jurnalier, ci într-unul profund esențial, însemnând înscrierea valorilor și sensurilor contemporaneității în coordonatele generale ale duratei, ale istoriei.

Calinescu spunea foarte judicios că poezia este de prea mult prezent. Există deci un risc al exacerbării cotidianului — al întinerii acestuia „cu arme și bagaje” în poezie, fără o filtrare artistică suficientă. Aglomerarea de semne din recuzita realului imediat, derizoriu, „mistica publicistică a actualității”, ca să-l citez pe Adrian Marino, credința că a scrie despre videocasetofon și jogging este neapărat o dovadă de superioritate estetică mi se par tot altele „fundături” în care odată intrată, poezia, asemenea unei pășări greoaie, nu poate să ia înălțime. În această situație, planul liric nu mai poate realiza o reducere a efemerului la esență și rămâne o „supă” de elemente prozaice, un inventar de senzații și obiecte, o „turbincă” în care poetul îndesă totul, cu orgoliul că limbajul lui e atotcuprinzător și frust. Nu voi merge, desigur nici până acolo încât să afirm că numai anumite elemente ale realului sint poetice. Dar a spune că totul, absolut totul, este poezie, fără a ține cont de legile universului liric înseamnă a te situa în cealaltă extremă. Violența acestor legi, oricât de (post)modern(ist) ar fi motivul invocat, subminează poezia și o împinge în spațiul prozei sau al notației jurnaliste. Ea nu trebuie să plătească deci un preț prea mare tribut efemerului, actualității imediate, ci dimpotrivă, cum spune Baudelaire, să extragă eternitatea din cimpul tranzitoriului. Hölderlin spune și mai sugestiv, să stai cu picioarele în apa realității și să te avinți prin aripi spre cerul poeziei...

— **Pecind de la titlul volumului tău de poeme MAȘINA DE SCRIS, aș vrea să te întreb dacă ai o „mistică” a instrumentelor scrisului (creion, pix, stilou, mașină de scris)? Cum dobindește substanță, în ceea ce te privește, această stare de grație (inefabilă?) — inspirația?**

— De ce acest „aș vrea”? Întrebă-mă doar asta este condiția interviului... E dificil să abordezi în câteva cuvinte o temă despre care s-au scris tomuri întregi și în legătură cu care criticii literari, psihologii, poeții înșiși au opinii atât de diferite. A te pronunța în acest

caz înseamnă să te situezi în însăși psihologia actului creator, în miezul acestei stări atât de greu de conceptualizat pe care o numim inspirație. Chiar cunoscând-o eu însumi, trăind-o adesea, ce m-ar îndreptăți să afirm că această clipă de har se manifestă la toți poeții ai domii și, pornind de aici, să cred că există o general valabilă prin care inspirația ar putea fi „provocată”, „fortată”?

Pentru simțul comun, inspirația nu poate fi altceva decât o stare de „transă”. Ea apare, potrivit aceluiași mod simplist de a privi lucrurile, cind nu te aștepti, „din senin”, în tramvai, în autobuz, în bucătărie, în timpul unei plimbări în parc, și poetul n-ar trebui decât să-și scoată micul bloc-notes pentru a transcrie, poemul, care se naște de la sine, ca o „bălbărească” oraculară. O asemenea viziune, despre inspirație, înțelege că un act primar, spontan eu am auzit-o adesea, de unde și expresia că inspirația „te apucă” săi „ți vine” dintr-o dată, sub forma unei emoții coplesitoare care s-ar elibera, imediat, prin supapa poemului. Dacă lucrurile ar sta chiar așa, „fortarea” inspirației s-ar putea realiza cu ușurință. Poetul ar avea la îndemână o gamă întreagă de stimuli și împrejurări-robot în care ar putea să atingă acea stare psihică aptă să declanșeze actul poetic. Din păcate sau din fericire, procesele creativității în literatură sint înfint mai complicate decit clasică schemă „input-output”, astfel că problema provocării inspirației se sustrage oricăror încercări de analiză „științifică” și de generalizare.

Intr-adevăr, cum ar putea să existe rețete într-un teritoriu atât de inefabil cum este cel al creației poetice? Sint și acum cind formulez acest răspuns, încercind să-mi sistematizez cit de cit gândurile, că pășesc pe suprafața unei ape subțiri, misterioase și la fiecare pas există pericolul să alunec. Dincolo de suprafața ei, în adinc și o lume necunoscută, cu lumini și umbre cu scilpiri orbitoare și tenebre, cu tăcere și muzică, cu meandre și cataracte, un univers întreg, deasupra căruia se ridică doar partea văzută a albsbergului, a poemului. Forțele miraculoase prin care el poate fi adus la suprafață provin din energii de adincime, pe care fiecare poet, în felul său, le cunoaște și le folosește.

În ceea ce mă privește, ca să-ți răspund, cel mai bine mă simt în camera mea de lucru. E o încăpere simplă, fără prea multe podobe, cu mobilă puțină și nepretențioasă, două rafturi cu cărți, un birou, un scaun, un pat și un tablou înfățișind Valea Izei într-o inscrare de toamnă. Seriu așezat cu fața la perete. În fața privirii e doar tabloul și senzația de profunzime spre valea aceluia riu, acoperită de păduri cu frunzișul decolorat, ca o flacăra în stingere. Îmi place să scriu atunci cind coboară inscrarea, Furia zilei se stinge, zgomotele scad și orașul rămâne undeva departe, estompat, ca o blindă apă sonoră. Prin autosugestie încerc să-mi creez senzația de liniște totală.

De obicei scriu cu stiloul — amănunt prozaic în sine — care trebuie să aibă neapărat o peniță subțire și o cerneală foarte fluidă. Nu-mi displace nici un pix foarte bun, cu pastă care să alunec, creindu-mi senzația fizică de ușurință la înaintare pe coala albă. Creionul zgârie, e aspru și dă miinii o stare de încrîncenare, de trudă, opusă sentimentului de bucurie pe care îl am întotdeauna atunci cind scriu. Doar articolele (publicistica) le scriu direct la mașină, dar foarte în-

cet, cu reveniri și stersături, cu renunțări la pasaje sau pagini întregi, pină simt că textul „sună” așa cum imi place. Exagerind puțin, aș spune că, în general, scriu greu, elaborez mult, încercind să imprim un ritm interior scriiturii.

— **Ai putea trăi fără poezie? Îți poți imagina OAMENII trăind fără poezie?**

— Poezia rămâne o experiență spirituală fundamentală și nici un program educațional nu poate să facă abstracție de forța ei modelatoare. Poezia este un exercițiu de gândire și imaginație indispensabil, deschizător de noi orizonturi, un instrument de educație intelectuală, estetică deosebit de penetrant, prin forța lui de sinteză. Limba poetică, cu pluri-valențele ei nuanțe sugestive, rămâne un factor stimulator al gândirii, prin articulația uimitoare a unităților ei sintactice, prin resorturile afective pe care le pune în mișcare. E ineputabilă această forță modelatoare a poeziei, care aruncă punți noi între logos și ethos, între ființa noastră și lume. Într-un splendid eseu intitulat **Educația prin poezie**, Robert Frost spune că dacă nu ești familiarizat cu metafora, dacă nu ai avut parte de o educație temeinică în privința metaforei nu te afli niciunde în siguranță. Deoarece valorile figurative nu-ți sint la îndemână, nu cunoști lumea, nici cu țaria, nici cu slăbiciunile ei.

Poezia este cunoaștere, este reculegere, e o regăsire a inocenței și o blindă re-intoarcere spre noi înșine. Ea e în același timp o ieșire din sine și o reintoarcere la lucrurile naturii integrale.

— **De câțiva ani buni lucrezi în redacția unui cotidian de mare tiraj. Cum se împacă (converg?, diverg?) VOCATIA de poet cu PROFESIUNEA de gazetar?**

— M-am considerat întotdeauna, cu riscul de a fi foarte subiectiv, un poet care face publicistică. Ipostaza nu e deloc nouă și cazul meu nu face decât să se adauge, cu modestia cuvenită, unui sir atât de lung de nume incit nu mai e nevoie de exemple. Poezia e pentru mine — nu exagerez deloc — lucrul cel mai important pe lume: ziaristica e o pasiune și o profesie. Ca să le „practic” pe amindouă nici măcar nu e nevoie să mă dedublez. Există puncte de contact, zone de interferență în ceea ce privește receptarea realului incit ele pot coexistă în spațiul aceleiași sensibilități. Între poezie și publicistică există benefice influențe reciproce; rămâne ca autorul în cauză să știe foarte exact unde sfirșeste publicistica și unde începe poezia.

— **Ai călătorit destul de mult, ai participat la câteva festivaluri de poezie. Ce experiențe prilejuiește acest tip de contact cu alte literaturi, cu poezia în special?**

— Apropierea de literatura altor popoare (altor limbi) o poți realiza la fel de bine și aici, acasă, în singurătatea lecturii, prin intermediul traducerilor sau, în cazul cel mai fericit, al originalelor. E o cunoaștere destinată, răbdătoare, infinit mai firească decit relația uncori fugară pe care ți-o prilejuiește o călătorie comprimată în spațiul citorva zile său săptămâni. N-o să afirm însă că pentru mine n-a fost vorba de un spor de informație. Cărți noi, oameni noi, o realitate literară (și socială) nouă și se relevă în înfățișările lor nemediate, prilejuind trăiri și experiențe spirituale (scriitoricești) memorabile. N-am pretenția că am reușit să adinocesc, în multe-le puținele călătorii pe care le-am făcut, literatura acelor țări, dar am trăit împrejurări care m-au convins că poezia e pretutindeni o sârbătoare a gândului, că poetul e mereu același — o specie puternică și fragilă în același timp, un receptacol al misterului și al durerii, trăind și cugetind în spațiul limbii materne, dar și în limba universală a poeziei, care induce cu prilejul acestor înfintiri o apropiere spontană, caldă, fraternă. La Moscova sau la Accra, în îndepărtata Ghană, la Atena, New Delhi sau în tentacularul New York am dobindit convingerea că nu trebuie se ne temem pentru viitorul poeziei — ea va supraviețui, ca o cale indispensabilă de sondare a omeneșului, de regăsire a propriei esențe.

Este ceea ce face și reușește, la un nivel foarte înalt, și poezia română, prețioasă și sincer pe alte meridiane, „competitivă” într-adevăr, dacă poate fi vorba de „competiție” în lumina acelor abisuri unde poeții tuturor limbilor și tuturor timpurilor își trimit de sute de ani sensibilele lor batiscafuri. Să rămînem deci credincioși poeziei, să trudem pentru creșterea ei și să-i dorim cit mai multe cununi de lauri în catedralele poeziei universale.

MIRCEA FLORIN SANDRU

GABRIEL RUSU

Pași pe acoperișul fierbinte

O cupolă de sticlă, o cupolă de piatră
Un geam verde sau albăstriu, ca muzica
Un vitaliu. Un gol, o treaptă, un gol, o treaptă
Un salt în abis, în spectrul îndepărtat
Unde totul e fără densitate și sens
Și fără durere. Nemărginire și umbră
Uitare de sine, liniște, somn
Ca un scufundător într-o mare reală
Ca un parașutist orbitor
Pe meningele unei sfere
Pași pe acoperișul fierbinte
Pași pe cupole de sticlă, de piatră
Aripi în inchipuire vislind
Și jos, departe, în risipire, orașul
O amiază a vieții mele,
O amiază subțire ca pielea de argint a ochiului meu
Ca degetele organistului, tremurătoare, pe clape.

CARTEA DE PROZĂ

Umorul în stare pură

Umorul ca efect al inteligenței și ca răspuns la agresiunile exterioare: iată ceea ce ar putea reprezenta o definiție succintă a noțiunii, vizând originea și efectul ei. Concretizarea conceptului ca atare constituie indeobște un fenomen rar și, din acest motiv, extrem de prețios (ne referim aici, se înțelege, la concretizarea în domeniul creațiilor literare) și, cel mai adesea, ea se manifestă „accidental”, topită fiind în substanța unor producții de factură, pentru a spune astfel, serioasă, impregnată de o problemă mai mult sau mai puțin gravă. Cărțile în care umorul să fie suveran, instituindu-se astfel în „firul roșu” al acestora, și dominând la modul absolut, sînt greu de găsit: întîlnirea cu o asemenea desfășurare totală a ironiei este, pentru cunoscătorii, un eveniment. Umorul în stare „pură” alcătuiește materia și axul (totodată al ultimei cărți semnate de Valentin Silvestru*), inducînd prompt o lectură incitantă.

Structurat în trei părți — **Relieful colinare, La punctul de fierbere și Poșta veselă**, conglomeratul de schițe satirice atacă o mare diversitate de teme, ilustrate în „aspecte de viață” de regulă bine cunoscute, incit lectura lor nu oferă o surpriză propriuzisă, ci indeosebi satisfacția de a afla dezvăluit și „tîntuit” prin ridiculizare respectivul aspect, trebuie spus, deloc (sau, în cel mai „bun” caz, nu prea) plăcut: umorul autorului vizează, printre alte categorii de o largă gamă, sfera socialului, evitînd însă — sau cel puțin lăsînd impresia aceasta — o infierare prea drastică a deficiențelor întîlnite. Cititorul e lăsat — invitat — să ridă: omul inteligent ride, se eliberează, a spus cineva. Umorul, în același timp, are, se știe, rolul — cel puțin teoretic — de a corecta defectele existente; pină la realizarea practică a acestui deziderat, rolul de „detasare” de elementul „rău” își exercită din plin acțiunea...

Sfera socialului, de fapt, e ilustrată cu predilecție prin doar cîteva povestiri, lăsînd însă impresia că autorul, care „știe mai multe”, s-a mulțumit cu aceste cîteva „exemplu” și cu bătaia lor lungă: deosebit de savuroase, **Cine se mai inserie?** și **Căciula de vidră** relevă un aspect deosebit de „dur” al realității (măcelarul care, prin puterea sa discreționară, determină în egală măsură elogiul ditirambice din partea criticilor la adresa propriilor sale „creații” ca și confecționarea unei căciuli de vidră de un model pe cît de fantazist pe atît de aberant) racordîndu-se, prin tematica artei kitsch pe care o tratează în parte cu **Teoria lui Costică**, **Spectacol în aer liber** și **Poezie organoleptică** — în care umorul ia o accentuată tentă amară — și, prin aceasta, la rîndul ei, cu tematica „omului — kitsch”, stigmatizat în **O partidă de table** (în persoana tatălui tiran, obsedat de necesitatea absolută a studiilor pentru copiii săi, însă nu și a culturii: „Mie să-mi învețe, să treacă bine clasa. **Tiatrul**, distractii, după ce-oi muri...”; „Dacă i-e capul la poizii, cum o să-i mai fie și la ce are de învățat?”). Sfera socialului include și tema, să-i spunem așa, a „puterii”, funcție de care sînt acordate ori retrase drepturi aparte: răsturnările ce se produc sistematic și inelabil în privința aceasta în **Salonul bej** sînt de tot hazul, ca și oscilațiile în atribuirea acestei „puteri”, din **Conceptul de fuț**. Două schițe atrag atenția, frapînd prin tenta de umor — dacă acesta mai persistă totuși — tragic: **Fiara din livada cu meri** și **Nifonomicină**, în care deznădămintul șterge zîmbetul obținut pe parcursul lor. Deficiențe mai puțin plăcute — sau, mai exact, mai greu de suportat, ca și de anihilat prin ridiculizare — sînt subliniate în **Flotații**, cu cele trei subcapitole ale sale:

Examen de admitere (cu a ei reflectie finală: „...nu orice familie e și bună, mai ales cînd e ne-bună...”), **Papetărie și Purcelul**, în timp ce **Călătorie prin Pampus** provoacă, dimpotrivă, risul la modul cel mai liber și mai „total” prin aglomerarea de detalii care mai de care mai năucitoare prin nefirescul lor.

O luare peste picior a epocii „marilor descoperiri științifice”, dar mai ales a celei a „micilor descoperiri științifice” — o infierare, de fapt, a **senzaționalului cu orice preț** — apare în **Ipozeze de gradul trei**, în care ni se aduce la cunoștință, la un moment dat, printre alte descoperiri uluitoare, aceea că „ouăle de cioară conțin, se pare, o substanță care le împiedică să crape la ger”, după cum corbii înșiși sînt „foarte rezistenți la temperaturile scăzute”: „De-abia la -76°C prezintă simptome de alergii la frig. Se crede că și-ar păstra funcțiile vitale pină aproape de zero absolut, cînd se presupune că totuși s-ar lichefia, ca azotul, păstrîndu-și însă, în linii generale, forma”. Senzaționalul, fiindcă veni vorba de el, este simțitor prezent în **Poșta veselă**, care oferă mostre de „umor viu”, constituite de documente originale emise de către respectivii umoriști involuntari (în necunoștință de cauză, deci). Amintind oarecum de schița **Ceață** prin surprinderea portretelor psihologice obținute din acest unghi, însușirea din acest ultim compartiment al cărții constituie, am spune, în mare măsură, o „galerie” a prostiei omenesti, trimițînd, într-un anumit fel, cu gîndul la o cunoscută și stranie carte — științifică aceea, însă cu aceleași efecte inevitabil hilariente — scrisă de un autor străin. Apare un nou esanșon de artă kitsch — „cronica” cinematografică trimisă de un veleitar incult care afirmă, printre altele, că „Acest film francez de culoare (s.n.) (**Un bărbat și o femeie**, n.n.) este jucat de doi artiști celebri, el însă fiind mai jos de statură decît ea, totuși potrivindu-se din figuri”, în care eroul „a mai fost căsătorit cu o femeie care s-a sinucis din greșeală, fiind nervoasă iar ea a mai fost și ea căsătorită cu un bărbat care a murit în Brazilia, în timp ce cînta pentru un film samba și a făcut explozie aparatul”, pentru a se încheia cu o notă deosebit de binevoitoare, de-a dreptul generoasă: „Dacă vă place, eu pot să vă trimit de astea o dată pe săptămînă, că nu e cine știe ce și la cinema mă duc oricum”. Un pasionat al tablelor pledează pentru înființarea unui „campionat republican de table”, aducînd ca „argument decisiv” convingerea cum că „însuși Iuliu Cezar juca table căci, după cum se știe, «a dat cu zarurile înainte de a trece Rubiconul»” (s.n.). Umorul autorului — respectiv al celui ce răspunde epistolelor — nu pregetă să-și facă o manifestare directă: la întrebarea unei ascultătoare, „nu vi s-a părut că pasta de dinți «Menta» are în ultima vreme un gust de săpun de rufe?”, acesta răspunde: „nu știm, în ultima vreme n-am prea mîncat săpun de rufe”. Cerută în căsătorie de o tînără în vîrstă de 19 ani, pe motivul că „îmi place foarte mult vocea, sună ca un clopoțel”, autorul își temperează umorul, cu grija de a nu jigni inutil; umorul acestuia, de altfel, trebuie spus, nu este niciodată incisiv, rău intenționat: tehnica lui Valentin Silvestru este de a prezenta, neutru, o situație de fapt, cu deplină claritate în privința tuturor amănunțelor revelatoare, lăsîndu-i lectorului sarcina de a trage concluziile de rigoare... și de a savura comicul inclus. Generozitatea acestui autor — aflat în posesia unei arme ce ar putea deveni oricînd redutabilă și mulțumindu-se să o minuiască cu înțeleaptă „economie” — împreună cu optimismul aferent nedezmîntit, necesită a fi subliniate fără rezerve, odată cu meritele multiple ale cărții sale, printre care sînt incluse.

NICOLAE BALTĂ

*) Valentin Silvestru, **Ce mai faci?**, Ed. „Albatros”, 1988.

CARTEA DE POEZIE

Poezia sublimului *)

Există poezi care de la debut pină la maturitate încearcă de la o carte la alta fel și fel de experimente, modalități diferite de exprimare a eului poetic, situîndu-se în umbra mai multor mentori incit, în cele din urmă, e greu să le găsești propria lor vocație. Desigur, nu putine sînt cazurile în care experimentul a marcat în opera unor mari poeți mai multe etape de creație.

Recitînd poezia lui Dan Rotaru observi cum poetul rămîne egal cu sine însuși: aceeași poezie a sublimului, a candorii (o candoare care refuză vanitatea), a suavității persuasive, poetul manifestînd interes pentru fata frumoasă a lumii, deci nu formula: „Le laid, c'est le beau” ci strigătul de prinț dostoevskian „frumusețea va salva lumea”, o frumusețe a sincerității, stăpîna pe ea însăși, neacceptînd comedia bunătații, deoarece ea își fixează coordonatele în spațiul terestru, uneori universal, în anotimpurile toamnei și iarna, ca un dor de contopire în alb, și nu în psihologia eroilor care sînt, în cazul de față, iubitul și iubita. Deci spațiul poeziei lui Dan Rotaru este unul al sentimentelor de care te apropii cu ingenuitate, poezia sa este una a visării, înălțată între real și imaginar.

Refuzînd stridentele, acceptînd sinele sublim, poezia devine o odihnă a sufletului cuprins în versuri de o dezarmantă simplitate dar de o cantabilitate care trădează cu fiecare carte continuarea unei simfonii a dragostei. Este însuși conceptul de poezie în înțelesul ei mai larg.

În ultima sa carte, „A iubi, iubire”, poetul se continuă pe sine, amintindu-ne de poezia de dragoste a lui Pablo Neruda. Dezinvoltura exprimării îi este și de această dată caracteristică: „Hai să ne jucăm de-a sinceritatea / Lasă-mă să te strig cu numele meu / Pe fundale identice, cineva desenează / cu mișcări prea stingace, un miel, nu un leu” (**Faguri de vis**).

Alteori, exprimarea imposibilității rostirii ne duce cu gîndul la o frumusețe a necuvîntului: „De mine nu se poate nimicuri muri-ntr-o viață / așa cum de octombrie se poate-n gînd muri. / O punte-ntr-o cuvînt singurătate lasă / Imi ești atît de aproape că nu te pot rosti” (**O punte-ntr-o cuvînt**).

Poezia contemplă sentimentul ce se continuă în absență și se desăvîrșește în nostalgie: „Absența ta / ca o treaptă spre neant / dictată de bătaie inimii / tot mai rare, / tot mai rare, / sîncopate de așteptare / pe care doar memoria universală o știe” (**Cheluire**).

Sensibilitatea depășește uneori limitele obișnuitului, acumulările de tip intuitiv revărsîndu-se în versuri care salvează viața de compromis prin iubirea ce dobîndește puteri universale și dăruiește lumină sufletelor capabile să o înțeleagă. Apariția femeii pare fugară dar ea lasă în sufletul poetului o stare de ternitate, un motiv de a prețui viața pină la exultare: „Nu-ți scriu ades, ca să nu-ți tulbur gîndul / cu trecerea cuvîntelor spre vers / Cînd te visez atîtea nopți de-a-rîndul / se face primăvară-n univers” (**Noapte risipită**).

Experiența poetului din volumul de față nu anulează sensul existenței, nici nu-i construiește contradicții, îi conferă numai valoare, învățîndu-l pe cititor lecția senzitivă a cunoașterii. Nu face caz de luciditate din care să decurgă un pesimism mai ușor sau mai greu de suportat ci numai lasă să curgă un flux al memoriei în sens invers. Un timp psihologic se consumă în aceste versuri care amintesc de timpul din poemele lui Eugenio Montale în care același vis se aude cum crește.

Poezia lui Dan Rotaru decurge dintr-un zbor al imaginației candidă și o trăire generoasă a clipei.

ELENA CRUCERU

*) Dan Rotaru — **A iubi, iubire**, Editura Albatros, 1987.

Victor Eftimiu și cei din generația sa

Am cunoscut aici, în Capitală, nu de mult timp pe actrița Maria Bălăcescu (n. 1904), intelectuală distinsă și memorialistă excelentă. După studii urmate la Paris, tînăra și talentată artistă a fost angajată de Teatrul Național din București în timp ce director era prozatorul Liviu Rebreanu. Aici va desfășura o susținută activitate într-un timp relativ scurt. Interpretăz roluri dificile care îi asigură un loc aparte în istoria teatrului românesc. Din timpul șederii la Paris își aminteste cu emoție de nenumărații poeți, prozatori, dramaturgi, actori și oameni politici pe care i-a cunoscut și i-a apreciat în evoluția lor ulterioară. Unul dintre ei e Victor Eftimiu care a nutrit o afecțiune specială pentru talentul și făptura inconfundabilă a artistei Maria Bălăcescu. De la Victor Eftimiu mai păstrează încă unele însemnări demne de reținut: **D[omnișoara]rei Maria Bălăcescu, al cărui**

singe e din singe de artiști și intelectuali de frunte, închin aceste versuri, împreună cu cele mai bune urări de mari izbinzi în cariera dramatică și multe vibrări de dragoste, menite să-i fortifice sufletul și să-l înmlădieze ca să-l facă vrednic de nobile realizări artistice. Victor Eftimiu, Paris, 23 noiembrie 1923. [Cintecul milei. Sonetele iubitilor defuncte. București, „Eminescu” S.A., 1923]; următoarele bilete, tot din perioada pariziană, dovedesc aceleași tandre sentimente: N-ai uitat că astăzi vin să-ți citesc versuri? Eftimiu]; Nici inadins, nici din intîmplare — fiindcă nu te-am uitat. M-am gîndit mereu la Marioara-Florioara cu părul lung și ochii plini de vis. Ne vedem joi seara la Cîncinat? Dacă nu, vin vineri la 5 la Notre-Dame de Lorette să-ți spun iar că mi-ești tare dragă și că te binecuvîntez. Victor]. Astfel de însemnări ale lui Victor Eftimiu se întîlnesc pe

cărți, pe albume, pe fotografii sau în unele bilete ce-ar merita să fie adunate, intrucît sînt destul de numeroase, spre a se releva o nouă și extrem de interesantă fațetă a biografiei încă nescrise a celui ce a ilustrat aproape toate sectoarele literaturii naționale mai bine de șapte decenii. În ultima însemnare e amintit și Cîncinat Pavelescu, care organizase, în orașul Paris, un select salon literar unde veneau scriitorii și artiștii francezi și români spre a discuta literatura precum și evenimentele mai semnificative ale zilei. Maria Bălăcescu, deținătoarea acestor materiale aici reproduse, își aminteste cu plăcere de acele vremuri pline de farmec și poezie. O carte de amintiri, de tot interesul pentru istoria noastră literară, scrisă de Maria Bălăcescu vine să augmenteze literatura memorialistică de la noi.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frunte de LINU

Adrian Lustig, **Un loc pe roată, roman**, Editura Cartea Românească

În buna tradiție a literaturii satirice, Adrian Lustig combate răul rîzînd.

de AL. PIRU

Editura Minerva a publicat nu demult o nouă ediție de Scrieri din Alice Călugăru, în îngrijirea lui Pavel Tugui, cuprinzând și prima traducere în limba română, datorată lui Virgil Tiberiu Spinu, a romanului *La tunice verte* apărut la Amiens în 1924, sub pseudonimul Alice Orient (volumul neafiindu-se în bibliotecile din țară, editorul a apelat la Biblioteca Națională din Paris).

Prefața lui Pavel Tugui, de peste 60 de pagini, este o micromonografie a scriitoarei româno-franceze, născută la 4 iulie 1886 la Paris, părinți fiindu-i Ștefan Stănescu Călugăru, locotenent de administrație, apoi căpitan, originar din Călărași, trimis în Franța pentru a studia prelucrarea picilor, și soția sa, Maria Carabella, bucureșteancă născută la Liège în Belgia, de origine aromână. Părinții mai aveau două fete și s-au întors în țară în mai 1887. Alice și-a trecut examenul de capacitate (baccalaureat) la Liceul Sf. Sava (făcuse studiile în particular) cu nota 9 la română și 7 la germană și franceză, ceea ce înseamnă că în 1906 nu știa bine limba franceză sau stia prea puțin limba germană. În același an, întrecăga familie se strămută în Belgia, Alice încercând să-și facă un rost la Pa-

ris. Tatăl moare în 1910 (se născuse în 1855) și familia emigrează în America de Sud, Alice rămânând o vreme singură în Belgia, apoi fixându-se definitiv la Paris, unde prin 1913 cunoaște pe jurnalistul Louis Müller cu care se căsătorește în 1921, la 35 de ani. În 1940-1941 editorul romanului, Edgar Malfere, care trăia acum la Paris, declară că expedia drep-turile de autor pentru Alice Orient în America de Sud, moștenitorilor, ceea ce înseamnă că poeta murise, nu pe teritoriul Franței, nu se știe precis când. În țară consultase înainte de a-și tipări volumul de versuri *Viorele*, la 19 ani, pe cind era încă elevă, pe Titu Maiorescu. Examenul de bacalaureat l-a dat împreună cu G. Topirceanu și Mihail Cruceanu. Ilarie Chendi ar fi intenționat s-o ia prin 1906 în căsătorie, pricinuind din această cauză sinuciderea Eugeniei Carcalachi. Victor Eftimiu prelinde c-ar fi întâlnit-o prin 1909-1910 la Paris unde ducea o viață de „cea mai lamentabilă speță boemă”, fiind cam „intr-o urche”. Trăia din expediente, lucrind ca dactilografă, curieră și cu ce câștiga din scris (în țară o incurajau Topirceanu, Ibrăileanu și Octavian Goga). La Paris câștigă în 1913 premiul al doilea al revistei *Femina* cu poezia *Les perles* (premiul I revenise azi necunoscutei Madeleine Raffait). Romancierul Henri Duvernois îi atribuia în articolul *Les femmes et la poésie* (*Femina* din 1 ianuarie 1914) „un sens affiné de la nature” și „une grande maîtrise dans l'expression poétique de la pensée”. *Les perles* era prelucrarea în franțuzește a poeziei *Cintec de plasă* publicat în *Viața românească* din ianuarie 1912. Tema concursului *Femina* era marea. În *Cintec de plasă*, poeta cerea mării „stropii fără preț”, „mărgăritarele”, „nestematele mărunte”, „bobiți suri”, „perlele”, „comoara valului amar”, spre a-și înșira din ele o salbă evocatoare a

Alice Călugăru

vieții de bucurii și tristeți pentru care n-avea însă la îndemână decit cuvintele. Nu un colier din perlele sure ale mării va obține poeta, în versiunea franceză a poeziei sale, ci doar sugestii de cuvinte pentru un cîntec care o împodobește cu iluzia unui juvaer. Așadar, poezia nu-i decit „l'illusion d'un joyau”, un cîntec făcut din cuvinte care au strălucirea perlelor, a acelor „subtils atomes” ai auzului mării „perdu dans tes flots innombrables”. Ultimul cuvînt trimite desigur la primul volum pe care contesa Anne de Noailles îl publicase la 28 de ani, exact cît avea și Alice Orient în 1914, *Cœur innombrable* („Toi, vis ; sois innombrable à fors de désirs, — des frissons et d'extase...”).

Și în *Tunice verte* se pot găsi îndemnuri din romanele Annei de Noailles, *La nouvelle espérance* (1903), *Le visage émerveillé* (1904), *Passions et vanité* (1923), poate și din *Faubourg Montmartre* (1914) de Henri Duvernois. Alice Orient scrie o proză poetică rememorînd scene dintr-o viață de boemă, aventuri reale sau imaginare, experiențe mai mult sau mai puțin insolite, senzații și impresii. Eroina poartă numele de Lilis. „Tunice verte” e haina speranței, devenită un adevărat alter ego al său. Verdele e culoarea mediatore între pămînt și cer, simbolul vieții care se trezește. Venus naște din spumele mării verzi, nerecizate erau și ele de culoarea mării. Există o înrudire între elementele apă și foc, între verde și roșu. Afrodita, ivită din mare, e soția lui Hefaistos, zeul focului. Lilis poartă ea și mama ei o garoafă roșie, semn al pasiunii neînfrinate. Are prieteni bizari, precum Josué Pivoine (numele înseamnă bujor), clown sau dansator (la căsătoria scriitoarei, un martor e „maestru de balet”), Richmond, „Turnătorul”, prezicător alchimist, Ivan, un

desenator. Lilis frecventează baruri din Montmartre după miezul nopții, bea vin de Asti, grenadină (sirop de rodii), Picon, șampanie dimineața. La un moment dat prictește lui Richmond să arunce un cutit în dreptul inimii, necesitînd internarea într-un spital. E tratată de un doctor cu numele Merlin, tip de Merlin l'Enchanteur, magician modern, undeva în Elveția. De fapt nu iubea, nu voia să iubească pe nimeni, trăise „în cel mai infam dezmăț”, cum declară singură. O plăcere, muzica. Își adunase dansurile lui Lully, sonata a patra de Beethoven, rondoul lui Weber, Revoluționara lui Chopin, diverse plese pentru pian de Liszt și Raff, tangouri dintr-o Brazilie imaginată („O Brazilie pe care n-am cunoscut-o... născută doar din gândurile mele care au adunat imagini dispersate de pretutindeni”). „Mi s-a părut că cineva se apropie de mine și-mi așază o mască foarte fină pe obraz, una din măștile pierdute de odinioară. Mă întorc brusc și ridic capul surprinsă. Și văd atunci Melancolia, mesagera Muzicii”. La sfîrșit, cunoaște pe Georget, un tinăr din Normandia, socialist, prictește anarhistului Momo. Tinărul o urmărise din seara cind era să fie asasinată și o cere în căsătorie. Amîndoi își povestesc viața, Lilis mărturisind că e fiica unei călugărițe de la minăstirea valahă Pasărea, răpită și eliberată de banditul generos Zdrelea, care o aduce la Paris. Maica Filonța avea demonul orgoliului (Allonger) simbolizat de o garoafă roșie (rupse o asemenea garoafă din grădina castelului regelui Carol). Pe Georget, Lilis îl așteaptă „imbrăcată într-o tunică de mătase verde”, pînă ce el însuși apare într-o „tunică de un verde luminos”. Alice Orient își românește în tonuri elegiace, tandre, întâmplările tinereții hoinare care și-a găsit împlinirea speranțelor tirziu.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

George Bălăiță

Cine se teme de tineri...

Mi se pare mie sau cei care vin seamănă cu noi mai mult decit își inchipuie ei și chiar mai mult decit bănuim noi însine? Nu-i mare lucru, în ce mă privește mă plac din ce în ce mai rar. Oricît ne-am supăra pe vehemența lor (și nici măcar nu prea se vede, nu prea se aude, este mai degrabă una din legendele cetății literelor, ei mai degrabă tac și fac. Cît pot, e drept, și pe unde pot), oricît i-am mustra, certa, afurisi, ei vin firesc și nimic nu-i poate opri. Sunt oarecum patetic, dar se potrivește parafrazei: dați tinerilor ce este al lor. Îi și aud pe cutare, rinjeste: vrei să te pui bine cu ei. Ce prostie! Gîndire seacă, strîmbă, mărunță. Dar el continuă: ăstia (tinerii), dar ei se reped orbeste spre 40 de ani, cei mai afirmați pînă acum, ba unii au și trecut pragulețul ăsta, și ca să rămîn la literatură: vă amintiți cîți ani avea Julien Sorel? Douăzeci! Un tinăr într-adevăr, în orbitoarea lui tinerete el a reușit să cuprindă, fie și numai cît ai clipi, o viață și un destin, putea deci să moară, nu prea mai avea ce face, ar fi urmat o mare pliciseală) asadar ăstia vor putere, dacă pun ei mina: gata, nu mai există nimeni în afară de ei: nu vedeți, cu ei începe lumea: nu recunoșc nimic înaintea lor: vor chiar să rescrie istoria literară de ieri, de alaltăieri și de la începuturi pînă în zilele noastre: vor posturi, funcții, cărți, călătorii; au o mentalitate sectantă, provincială în fond: un fel de dogmatism mai nou: sunt scoliti, stiu limbi străine, sunt informați, nu-i bine: se plîng că nu publică dar revistele sînt pline de ei și planurile editoriale, la fel: dau năvală în blugi pe scara de serviciu, ca să iasă în frac și cite unul pe usa din față: asteapla, rontăie, sapă, își fac adeptii, au lideri, cernacluri, ferea, ferea, sunt prea harnici: sunt prea lenesi: de-a dreptul grafomani: n-au mamă, n-au tată, sunt bășcăliosi, aroganți, cinici, ah, hudici, și ba mai rău, ironici, nu, nu... Ce mașinărie de vorbe! De mult ar fi stăpînit ei piața mondială de carte, să fi lucrut numai cu jumate din programul ăsta! Oricum, asta se soplește, se mirie, se tușeste, se mai și strigă, se glumeste, se face muștrător cu degetul. Caragealeste îmi scot batista, tamponnez de formă o frunte uscată, sorb fără să fie nevoie o gură de apă cam clocită din paharul uitat de an-

tevorbitor pe pupitru, mă întorc și zic: Ce putere? De n-ar fi de ris, te-ar apuca plînsul... De unde atîtea machiavelcicuri, domnule? Printre acești oameni tineri care îmbătrînesc sub ochii noștri sînt scriitorii de mine, dar ei există încă de ieri, și cei foarte buni și cei mijlocii, și valoarea și impostura, curgere, trecere, surprizele, ratările, formă a vieții și ficțiunii, o mare ființă inteligentă care trăiește, trăiește, trăiește. Cind cei de vîrsta mea intrau și ei în literatură, se găseau, tot așa, destui care dădeau cu tîflea și cu praștia care și pe unde nimereau: că bem, că stăm în circumă, că facem datorii, că facem dragoste, că nu citim, că nu mergem la cinema, la culcare, la plimbare, că nu că nu că nu și nu... Zău, dar din toate cele, cite ceva era adevărat, după cum adevărat este că purtat pe brate ca marii olimpici, beat tun iar nu obosit de victorii, din aceeași circumă era scoasă și bătrîna hienă moralistă care numai bătrînă nu era. Oricum nu aveam noi banii lui, să bem ce bea el. Să mai amintesc tradiția interbelică, pe cind se băteau muntii în capete? Dar cine nu stie toate astea? Le amintesc fiindcă prea nejustificat de grav e tonul unora cind judecă pe tineri. Ei nu au nevoie de dădăceală și nici de îngăduință ipocrită, ci de înțelegere și colegialitate. De ce trebuie privită disputa firească dintre generații doar ca un capitol din *Cărțile junglei*?! Dintotdeauna mi s-a părut că în literatură este nu numai loc pentru toti cei chemați, dar ei se pot aseza la mari distanțe unii de alții, cam în felul fermelor din tinuturile reci din Scandinavia. Pe de altă parte, străvechea teză „nihilistă” că o nouă promoție literară, ca să existe, trebuie să demoleze în întregime trecutul, funcționează fără gres, spectacolul este reluat la intervale imprevizibile, ca si cutremurele și, la fel, inevitabil. Si, se pare, necesar. Impostura nu ține de vîrsta impostorilor, Seismica mișcărilor literare, oricît de nedrept ar fi uneori pretul, separă valoarea, sefii de „eurente” dacă nu sînt și mari talente se duc la fund odată cu drojdia. Rămîn cei pe care instinctul, inteligența, talentul îi călăuzesc în cele din urmă. Aceleasi defecte si calități le găsim în proporții diferite, mereu migratoare, și la tineri și la vîrstnici. Violenta sub orice mască este semnul slăbiciunii și neputin-

tei. Cred că am reușit să păstrez o fărîmă de candoare din vremea cind credeam că tot ce zboară se mîncîncă, pentru ca să repet că singurul răspuns ce contează la un atac nedrept (în lipsa spiritului polemic) se poate da numai în planul valorii: o poemă, o năvelă, un roman. Asta fi-reste, în cazul cind s-ar putea conta pe o critică literară onestă, dezinteresată, de întîmpinare dar și de direcție. Și s-ar putea, de ce nu...

Dar mi se pare că se trag prea multe și nu numai dintr-o singură direcție semnale de alarmă în legătură cu tinerii scriitori. Așa cum ei perseverează, nu renunță, se impun treptat (eu nu știu dacă „mai greu” decit acum 25 de ani, tot un tinăr, medic cu hobby-ul literaturii îmi arăta o statistică făcută glumeț pe coltul mesei: pe atunci numărul autorilor tineri publicați pe metru pătrat era mult mai mic decit acum), generația de mijloc răspunde, îi ia în serios (lucrul cel mai important), își vede de drumul ei. Nu putem să-i discutăm pe tinerii scriitori în afara momentului literar, a stării literaturii în general. Ei nu sînt niste ființe atît de fragile incît numai de tandrețe să aibă nevoie. Sînt flăcăi sau gospodari puși pe treabă, robuști, tin ca și noi la tăvăleală, cum ar veni. Respiră același aer, sîntem fiii aceleiași lumi. Oricît de strîns frontul lor, generație, în fine, ei rezistă mai ales prin cei citiva care au și dovedit-o. Îi stim cu toții. Ei au publicat la *Carlea Românească*. Vor mai publica. Am făcut-o și o facem cu încredere și mai ales luîndu-i în serios. Pe toti cei care o merită și, la rîndul lor, privesc la fel „de serios” lumea nu numai literară. Mă pot și eu înșela, oho! Nu mai cred cu tăria de altădată că trebuie cu orice preț dusă eroarea pînă la capăt, dacă există o cit de mică sansă să îndrepti lucrurile. Debutul colectiv nu spune într-adevăr mare lucru, ba chiar nimic. Ca editor însă nu pot să mă fac că plouă, cum destui și nu de toată mina o fac. Știu ce se poate și ce nu se poate la editură. La un număr mai mic de locuri decit cel al candidaților selecționați de juriul de debut, nu-ți rămîne decit să-i alegi pe cei mai talentați dintre cei cu talent. Paranteză: la urma urmei, premiul I ar trebui să se dea unui singur premiant, nu?! La noi însă, încă din clasele primare, sîntem obișnuiți să vedem și să nu se mirăm că mai în fiecare clasă există mai mulți

laureați ai premiului întii. În felul acesta, încă din copilărie se poate crea o mentalitate deviată: premiul I nu există, de vreme ce cu ușurință pe podiumul îngust și făcut pentru unul încap atîția însi. Paranteza s-a închis. Nu e de tot lipsită de legătură cu întregul. Normal ar fi să existe atîtea debuturi, cîți debutanți le merită. Într-un an pot fi doi, în celălalt, zece. O tratare diferențiată este echitabilă și înlătură tensiuni de nimeni dorite. Antologiile sînt utile, dar după ce autorii antologați au confirmat. (Nu uit să reamintesc că destule debuturi primite cu elogi s-au dus pe Apa Simbetei). Vezi vechea, reductabila antologie interbelică (poezie) a lui Perpessicius și mai noul volum *Desant*.

Încă o dată: nu cred că problema tinerilor scriitori trebuie tratată ca un lucru în sine. Este una între altele, face parte din întreg. Dacă un venerabil autor pomenit în manuale încă înainte de război îmi aduce un volum oarecare și cu un zîmbet serafic se prefacă că nu stie despre ce este vorba și se arată oarecum multumit că va apare peste o lună, dragă, ce mai scrii, vezi că băietii ăstia tineri pot să mai aștepte, te rog, hai să zicem două, dar nu mai mult (și aici zîmbetul lui împietrește, surisul e tinăr de tot, duios amenințător și spune, cum marii comici ai filmului mut, fără un cuvînt, că nu se lasă păcălit, că si el a condus o asta și o aia), dacă se întâmplă așa, te întreb, celitorule, cam ce crezi că se poate face? Întrebarea e retorică, între atîtea zilnice confuzii, am învățat cite ceva, reușesc să le evit pe cele mai grele, dar întrebarea rămîne...

Să-i așteptăm deci pe cei care vin. Ei sînt mereu pe drum, cel mai bun dintre ei poate acum se joacă sub masa dulgherului, nu are încă șapte ani, dar va merge la școală. Va ajunge, va ajunge, să avem tăria să-l primim cum se cuvine și sansa să-l vedem la timp. Imaginea ce îmi vine însă acum în minte este alta: bătrînul mester neamțumit, aproape atotștiutor, pisălog, copil genial la nouăzeci și nouă de ani, sătul de toate dar viu ca la început, si ucenicul neascultător, candid și noastimpărat, inflexibil, plin de har și lumină, o ciudată veselie și lăcomia de absolut în hotărîrea de a-si părăsi maestrul, cu iubire și admirație dar pentru totdeauna. Seamănă leit unul cu altul, amurgul e martor.

Iubire

Ființa mea trăiește
Sub o statornică iubire :
Comunismul,
Acest viitor pe care ne străduim
Să-l transformăm în prezent.

Ființa mea trăiește
O iubire pură și eternă :
Partidul,
Acest scut care veghează
Macii roșii ai sufletelor noastre.

Ființa mea visează
La viitorul țării
Ocrotită de gândurile unui vizionar :
Nicolae Ceaușescu.

Tinerețea mea ființează
Într-o patrie eternă :
România comunistă.

Înfloresc iar merii

Cu țara în mai
Ne înfloresc iar merii,
În sufletele noastre tinerești,
Simțim iubirea cum pulsează-n inimi
Cind țara crește mindră ca-n povești.

Ne mingiie iar fruntea
Lumina jucăușă
Din ochii de copil
Și sufletul din nou se infioară
Cind simte tinerețea clocotind în țară.

Răscolitoare seve ce țîșnesc
Din inimile noastre tinerești
Pulsind în limpezimea clipelor prezente
Un cîntec nou și-o patrie eternă.

Cu țara în mai
Ne înfloresc iar merii,
În sufletele noastre tinerești.
Simțim iubirea cum pulsează-n inimi
Țară, partid cresc mindre ca-n povești.

LIDIA MĂNESCU

Spre comuniste culmi

E-atita înmugurire peste țară
Și-atita bucurie e-n cîntare,
De parcă în această primăvară
Am fi cu toți-doar mugure și floare !

Sint limpezi zorii patriei senine
Privighetori cind fruntea le inspiră,
De parcă gindul ce rodește-n mine
Spre bolțile luminii mă inspică !

Căci tinerețea ne e steag și scut,
De cheazășie faptele-s simbol,
Cum fructul ce din floare s-a născut
Spre omenire ca să fie al păcii sol !

Partidu-i soare, patria ogorul :
Noi sintem forța care o rodim
Și, înfrățiți spre zori cu viitorul,
Spre comuniste culmi ne implinim !

ION C. ȘTEFAN

Partidul

Noi toți și-n parte fiecare
Purtăm semințe-n miini și piept,
Cioplim semințe viitoare
Prin orice lujer zvelt și drept.

Noi ne-am cioplit în asprul drum
Partidul nostru de martiri,
Același lujer crește-acum
Din seva Marii Împliniri.

Mergind pe căi tăiate-n vremi,
Eu te-auzeam, poporul meu,
Și printr-un simț știam că gemi
Cu trup de om și ochi de zeu.

Chemind baladele la tine,
Ai risipit tăcut scinteii,
Și am luptat pentru mai bine
Și pentru focul de idei ;

Noi ne-am votat ideea noastră,
Și mulți știau că implinim
O vrede veche și măiastră
Cu lujeri drepti și-o dăltuim.

ALEXANDER BAUMGARTEN
elev.

Gabriela Hurezean

PATRIOTISMUL?
Acea lumină lăuntrică,
aceea dragoste fără egal

Fericit cel ce cunoaște și stie să prețuiască lumea memoriei și libertatea gândului. Este o învățătură pe care am deprins-o încă din adolescență cind, suferind de melancolie incurabilă, îmi căutam refugiul în singurătate. Să fi fost, oare, intr-adevăr, singurătate? Învățam abia să deslușesc sensurile cuvintelor simple pe cind treceam adincă a Crișului Negru mă fascina deja mai presus de orice, îmi părea cel mai frumos lucru posibil și riul, la rindul lui, îmi răspătea iubirea dezmiertându-mi gleznele subțiri și dăruindu-mi inestimabile tezaure de pietricele colorate. Tot departe eram încă de miezul cuvintelor cind copilăria-mi se cuibări în îmbrățișarea muntelui. Pe planeta memoriei continatele Pietroasa și Valea Iadului se află în nepieritoare lumină, două paradisiuri cu ierburi înalt îmbrățătoare și nămeți din pene de inger. Aici, casele durate în lemn și piatră poartă acoperișuri tuguiate și trase pe ochi, așa cum își potrivesc oamenii din munte clopurile. Pe pereți, icoane semănând cu bătrînii locului și stergare cu ruje și păsări măiestre și, peste toate, mireasma busuiocului, a merelor și a dumbravnicului, mireasmă care te petrece în gind chiar și atunci cind respiri aerul neprietenos al unui mare bulevard, la oră de vîrf.

Aici am aflat gustul apei din Izvorul cel fără de prihană pîlpiitor sub talpa de stîncă a muntelui, aici am cunoscut diminețile cind aerul este atît de pur încît taie și, uluit, îți afli, pentru o secundă, respirația în eclipsă. Și am învățat ascunzîsurile de umbră ale păstrăvilor, am descifrat codul secret al trîlului de pasăre și al suieratului de sarpe și, nu o dată, foamea mi-am potolit-o cu poame pădurețe: coarne, mălăieș, zmeură, mure, minuscule mere, afine și fragi.

Mai tîrziu, înmădiindu-se după ritmurile spațiului mioritic, existența mea cunoscu secul. Aici, memoria arată imaginea unei adolescente care locuiește într-un bloc de două etaje construit în mijlocul unor lanuri nesfîrșite de lucernă. Locul se numește, nu se știe de ce, Valea Rozei, și se află în imediata vecinătate a cetății Bihariei. Fata cunoaște un luminis ascuns, departe, în lucerna înaltă pînă la coapse. Acolo își ascunde ea trupul cu brațe și picioare prea lungi și prea subțiri, luind cu sine, în fiecare zi, altă carte. Uneori, cînd obosește, își lipeste timpla de pămînt și ascultă glasul cneazului Menumort și forfota cetății limpede ogîndite în jos. La ceasul acesta s-ar putea crede că fata doarme. Dar ea este fericită și atît.

Tot în acest moment al dimineții ființei mele apar livezile în ale căror ramuri lîcăresc aștri de aur dulce, piersici atît de

mari încît trebuie să le ții cu amîndouă minile ca să poți mușca din ele. Acum mi se petrece peste suflet ca un vâl ușor de lumină tîmăduitoare viersul Lioarei, acum încep să percep unicitatea armonică a cîntului adiat și involburat între cele trei Crișuri, acum încep să înțeleg spiritul care dictează oamenilor de aici să-și țină morții pe lîngă casă, îngropați în grădina sub straturi de flori și umbră de nuc.

Clocotea sălbatic sentimentul, ca amalgamul din retortele alchimistilor dar încă nu știam că nu sint singură, că, iubind, nu poți fi singur nici într-un univers necuvîntător.

O mare iubire

Seara, cind lucerna se albăstrează, inotam spre casă cu privirea atîntită dincolo de vale, unde începeau să clipească luminile orașului. Se vede că tare mult mi-am dorit să-l cunosc mai de aproape dacă visul mi s-a împlinit atît de repede. Locuim pe o stradă mărginită de trandafiri iar la capătul străzii, soarele apunea mereu într-un parc rotund. În fiecare zi de toamnă, înainte de a mă întoarce acasă de la liceu, îmi părăduiam pantofii tîrindu-i îndelung, cu înfinită voluptate prin troienele de frunziș care acopereau fabuloasa alee cu castani de pe malul drept al Crișului Repede. Altă dată rădăceam prin ceea ce fusese demult oetatea Varadinum, astăzi un parc inconjurat de ziduri groase avînd forma unei stele de mare. Mai erau apoi Casa Iosif Vulcan, biblioteca îmbrăcată în oglinzi și picturi murale, Muzeul Țării Crișurilor, Pasajul „Vulturul negru” prin care lumina se răsfirea cu irizări acvatice, străzile misterioase serpuind printre mici palate în stil baroc și secession, biserica în al cărei turn sfera jumătate aurie, jumătate neagră reproduce cu fidelitate fazele lunii, fîntinile orașului, pasarella de fier legănătoare peste apa mereu grăbită a Crișului. Și, dacă am uitat micile și marile amururi ale adolescenței, n-am uitat în schimb locurile pe unde le-am purtat aleanul, n-am uitat nici o palmă din suprafața de suflet a orașului al cărui nume îl descompun. Ora de A, ceasul începutului, punctul Alfa, aici aici aveam să întresc pentru întia oară că avînd ACASĂ și avînd POEZIA nu ești niciodată singur.

Și iarăși am fost fericită atunci cind mi-am descoperit numele în aceeași revistă în care a cunoscut plumbul tiparului, pentru prima oară, numele dumnezeului poeziei române,

Mihai Eminescu. În noaptea aceea am depus jurămîntul de credință în fața poeziei, a limbii române și a patriei. A fost un jurămînt secret, nu l-a auzit nimeni. Pornise rotativa.

La răscruce
de inimă

De aici încep drumurile. O hartă cu șesuri și munți și rîuri și fluviu și mare citite cu ochiul din inimă, cu drag mereu și mereu cu minunare. Am crezut că nu există asemănare pentru latifundiile unice ale copilăriei dar, iată, în această clipă a memoriei se arcuiește poarta maramureșană cu semnul soarelui și arborele vieții și, sub ea, omul care a ieșit în uliță să dăruiască drumetului ostenit un bîld cu poame ca să-și potolească setea, într-un gest al căru echivalent în sublim anevoie îl poate măsura străinul venit de aiurea. În clipa următoare mă aflui pe un umăr de munte, aici m-a adus de mină Anuța ca să-mi arate leudul așa cum îl vede ea de la înălțimea celor nouă ani ai ei : „Vezi? Casele seamănă cu oamenii. Unele te privesc vesele, altele par supărate. Uite, casa cea albă dintre pruni e a noastră. Ride că-i vede pe frații mei jucîndu-se. Casele în care stau oameni buni sint case bucuroase”. Plin Maramureșul de case bucuroase. Și cite alte asemenea aveam să mai văd trecînd în cealaltă jumătate de Nord, la Rădăuții mesterului Colibaba, la Ipotești, Pomărla, Cătămărăști, locuri unde am simțit gustul unei fărime de nemurire privind același cer pe care îl privește bătăia Mihai, străbătînd aceleasi păduri care-i legănasoră pruncia. Și m-am cutremurat în fața sălbăticeii stîncilor de la Cheile Bicazului și m-am lăsat copleșită de sălbăticia dansului cu măști de la Nereju. Am respirat tulburată aerul cu mirodenii la Văratec, Putna, Voroneț, Bogdana, Dragomirna și mi-am lăsat auzul învăluit de spusa vultoare a Prutului și a Siretului.

Și n-am plîns la Moisei, nici la Mălini, n-am plîns la Ip și nici la Oarba de Mures, n-am plîns căci însămi eram. Întreagă, o lacrimă. Astfel mă regăsesc uneori, în ceasul crepuscular al memoriei, acolo unde se petrec răscumpărările singelui jertfit pentru ca noi să fim.

Și am fost sus, pe Turnul Chindiei și-am văzut departe, în zare, luciarea orbitoare a mărului de rubin din livezile fermecate ale Voineștilor.

Și am fost sus, pe dealul Capela și-am văzut departe, în zare, tocmai la Lotru, cum se

revarsă năvalnic lumina de sub pământ.

La Tirgu-Jiu am adăstat la masa tăcerii, am privit miri înveșmînțați în argint de ziuă sub poarta sărutului și am sădit un puiet de iubire lingă numele celui care a știut să ridice o coloană în care se sprijină Universul atunci cînd e obosit.

Abia într-un tirziu am înțeles că oriincotro aș porni din răscrucea de inimă, orice cărare aș alege de-a lungul și de-a latul hărții hotărnicite cu singe și cu adorație, m-aș afla tot acasă, niciodată orfană de poezie.

Într-o duminică a gîndului, oamenii

„O țară sint oamenii dintr-insa”. Așa a spus Nicolae Iorga. Ce coplesitor de simplu, sună adevărurile fundamentale! Ce coplesitoare acoperirea lor în real! Dacă memoria păstrează trecutul mai mult ca spațiu geografic al sentimentelor, prezentul se infățișează în chipuri și nume, în neostoită mișcare și făptuire. Cunoșc oameni pe care numai cu gînd de sărbătoare îi pot gîndi și existența lor este o bogăție chiar dacă îi vezi o singură dată în viață.

Cînd am văzut Dunărea pentru prima oară, am avut o decepție. Curgea atît de încet față de riurile năbădăoase dinspre care veneam, încît părea aproape imobilă. Nimic spectaculos, ba, e chiar plictisitor — dădea verdictul judecata mea de copil. Abia cînd aveam să-i întîlnesc pe santierii de la Porțile de Fier I aveam să înțeleg — și nici atunci pe de-a-ntregul — forța acestui titan blajin. Și, cuprînzînd cu mințea puterea colosului fluid, am putut să realizez puterea omului de a-l supune voinței sale, de a și-l face aliat întru strădania lui de mai bine. O seamă de ani mai tirziu, la Porțile de Fier II, parcă

găseam aceeași oameni chiar dacă se numeau altfel și purtau salopete mai noi. Aveau același licăr ironic în ochi atunci cînd auzeau vreo vorbă mare la adresa muncii lor, același suris curat cînd dădeau de capăt încă unei afurisite de greutate, același fel de a vorbi mai mult tîcînd și arareori spunînd „da” sau „nu” dar un da și un nu pe care puteai să juri cu sufletul împăcat. Mergînd apoi pe Dunăre în jos, aveam să-i descopăr tot pe ei în peisajul răscolit care anunța brațul cel mai drept al Dunării întins către Mare.

Și tot ei, fluturînd prieteneste mina, m-au salutat de pe serpentinele Transfăgărășanului, tot ei la Motru, Rovinari și Anina, tot ei la Metrou și Dimbovița și surisul lor era ca și cum ar fi înflorit caisii, căci îmi spunea deunăzi un bun confrate, „dacă n-ai văzut caisii în floare inseamnă că ai trăit degeaba”.

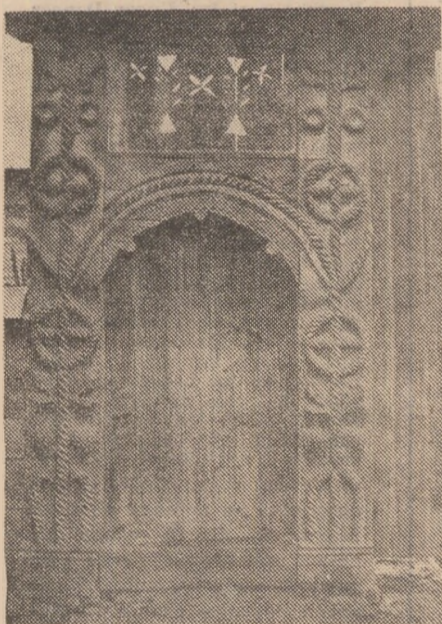
În aceeași duminică de gînd trăiesc insomniacii, născocitorii cu ochii înroșiți de nesomn, cu fele trase și hirsute, cu frunți infierbîntate și durute spre care de multe ori, sufletul meu a trimis o mină invizibilă, răco-roasă, alinătoare, în timp ce degetele mele materiale stringeau crispate stiloul sau mototoleau copertile unui blocnotes jerpe-lit. De fiecare dată cînd mă aflui în fața unui asemenea om încerc un irepresibil sentiment de culpă pentru a fi atentat la timpul lui atît de neîndestulător. Căci orice creație, n-are importanță că e un surub, o teoremă, un microprocesor, o tehnologie, un oratoriu, un medicament, o pictură, o servovalvă, un aliaj, un poem, izvoarăște dintr-o idee, dintr-o fulgerare de geniu care se lasă așteptată uneori nopți de-a rîndul, ani de-a rîndul, vieți de-a rîndul. Dar nimic nu e prea mult atunci cînd știi ce anume cauți, ce anume aștepti chiar și în visele tale.

Pe Doctor l-am văzut o singură dată. Stătea pe marginea unui pat de spital și conversa pe îndelete cu bolnavul. Cineva m-a tras ușor de mincă și mi-a șoptit: „Uitați-vă bine la el! Este unul din cei mai mari specialiști ai noștri și poate ai lumii!” Mi-a povestit după aceea cite ceva despre viața Doctorului care n-are nici vilă, nici

mașină, locuiește într-un apartament modest de bloc și, din cînd în cînd, mai plantează citiva copaci în spațiul îngust dintre betoane. La o vreme, cînd rîmurișul îi ajunsese la geam, omul nostru se simți aproape fericit, dar parcă tot mai lipsea ceva. Atunci a fost singura dată cînd și-a permis el luxul să nu calce o zi întreagă pe la spital. Nu se știe încotro l-a dus rata hurducătoare, cert e că în amurg s-a întors purtînd grijiu un borcan misterios. În borcan mișunau sute de gîngăni. O zi întreagă Doctorul umblase pe cîmp la cules de greieri cu care a și populat în aceeași seară peticele de verdeată dintre blocuri. Noaptea tirziu, somitatea internațională stă sprijinită în coate de pervazul ferestrelor, ascultă tîriitul scripcarilor transplantați în metropolă și se bucură. De fiecare dată cînd îl privește prin telescopul memoriei îmi simt ochii aburindu-se.

Uneori, în nopțile de iulie ale amintirii, alături de Doctor ascultă greierii și băiatul pe care l-am cunoscut la Slatina. Numai albul ochilor și dinții au scăpărat imaculat atunci cînd mi-a spus rîzînd, de parcă făcuse o șotie: „Vedeți? Alumiuniul e alb iar eu sint negru. Nici mina nu pot s-o dau cu cineva ca să nu-l murdăresc. Cînd ies din schimb, o oră mă tot săpunesc și limpezesc ca să mă cunoască mama cînd ajung acasă”. Pînă la urmă, însă, tot l-am strîns mina, iar amprente pe care le-am lăsat atunci de-a lungul și de-a latul carnetului valorează și mai mult decît cea mai migăloasă documentare. Cum îl cheamă pe băiat? Poate Ion. Poate Gheorghe. Poate Vasile. Îl cheamă la fel ca pe țaranul care stropește cu sudoare ogorul ca să crească spicul mai bogat, ca pe constructorul care schimbă sub ochii noștri înfățișarea unui oraș, ca pe dascălul dinții al fiecăruia dintre noi, ca pe minerul sau petrolistul care aduc la suprafață, rază cu rază, dogoarea soarelui subpămîntean.

Ei toți sint oaspeții duminicilor mele de gînd și inimă, ei toți sint patria. Astfel se împlinește ceea ce pentru filosof era doar o aspirație: a cuprînde cuprînderea ce te cuprînde. Patria este întreagă împrejurul meu, patria întreagă este în mine.

PATRIE, IUBIRE, ETERNA

Glossa patriei

Să te lupți pentru dreptate,
Patria să-ți fie hrană;
Ea e prima noastră mamă
Țara-i mai presus de toate

Vatra veche o păstrăm
Căci dreptatea ni-e altarul
Noi nu ne-am trecut hotarul
Alt popor să-l înfruntăm
Astfel, tu, avînd aproape
Al străbunilor exemplu,
Cinstea să îți fie templu:
Să te lupți pentru dreptate.

Pentru țara ta cea bună,
De e pace, să trăiești;
De-i război, să te jertfești
Apărînd străbuna muncă
Dacă trupul tău e-o rană,
Mintea să îți fie trează
Trupul țării singurează
Patria să-ți fie hrană.

Dacă-n luptă ești oștean,
Să lași arma-n timp de pace
Pentru plugul care zace —
Să fii mîndru de-1 tău neam
Avem aur și aramă
Și albastră ne e zarea
Căci bogată ne e țara
Ea e prima noastră mamă.

Acum se înalță mindră
Sub un soare aurit;
Un boboc abia-nflorit
Peste zarea triumfindă
Pentru glie, libertate,
Și-au dat viața mulți eroi
Pentru ea și pentru noi:
Țara-i mai presus de toate.

Țara-i mai presus de toate,
Ea e prima noastră mamă;
Patria să-ți fie hrană
Să te lupți pentru dreptate.

ION MIHAI

Steagul tricolor din Feneș...

„de la Muzeul Unirii din Alba Iulia”

În matca vetei transilvane
Istoria-i fluviu — adînc și leneș
Pe care-un foc tricolor plutește —
Steagul Unirii de la Feneș.

Țesut cu taină-n clar de lună
De fetele-mame-bunici,
El poartă-un crez nestins în falduri
Și vis de aur în arnici.

Mătasea-n singe inmuată,
Din inimi de făclii-erai,
Comori din munți o-mbogățiră
Cu galben pur și-azururi noi

Și dac-ar ști să povestească
Cu glas de tulnic detunat,
De Horea ar vesti, de lancu,
De spiritul lor precurat.

La Alba-Iulia-n Cetate,
Cu ei stă steagul, martor demn,
Și umbra lui Mihail-veghează
Simbol urmașilor și-ndemn.

Purtat de feneșeri cu fală
Ca pe-un blazon din moși-strămoși,
Steagul Unirii-i ca o veghe
De oameni mindri și frumoși.

IRIMIE STRĂUȚ

În linia-ntîi

Patrie — așezare în trupu-mi,
eu al ființei, gînd-căpătii.
Tu mă adăpi la izvorul iubirii
ca pe un soldat în linia-ntîi.

Și soare-mi așezi pe rîni, în tranșee,
deși astfel de rîni nu mă dor
cînd pămîntul rostește în limba maternă,
cînd tu ești la un timp viitor.

Știu. Nu e zbor ca să mai ajungă
Zidirea de aștri crescută în noi.
...milenii-lumină, milenii-credință-s
iubirile din amindoi.

EUGEN PELIN

Soldatul erou

vameșii
m-au întrebat
ce semne purta ultimul meu
ucis.

„bine, dar era
la fel ca toți ceilalți!”
nu m-au crezut.
mi-au scuturat ridurile mantalei,
mi-au mirosit epoleții lucioși.
il căutau.

nu cumva a murit în mine
fără să știu?

„nu se poate.

l-aș fi simțit în pîntec,
ca pe-un fruct

preaplin de coacere”.

m-au lăsat să trec
mai departe

și cum luam tot mereu
de la capăt

același drum,
brusc, m-am întors;

după mine

șchiopăta grăbită

umbra mea ca un ultim

ucis.

ADELA DUMITRU
elevă

TEATRU

În profunzimile
unei capodopere *)

Devenită obișnuită la Teatrul Mic, lectura polemică a textelor (clasice sau contemporane, în majoritatea cazurilor de inspirație alegere) urmată de transpuneri scenice îndrăznețe și originale este menită să stîrnească, firește, reacții dintre cele mai controversate în receptare. Controverse ce se reduc, în fapt, la pronunțări pro sau contra asupra „deja stiutului”, asupra păstrării „convențiilor” deja bine statornicite sau a încercărilor regizorale de redimensionare a lor în noi coordonate (nu doar) estetice. „O scrisoare pierdută” de I.L. Caragiale, a cărei premieră a avut loc săptămîna trecută, oferă, în acest sens, un argument semnificativ.

Surpriza pe care ne-o oferă de data aceasta Teatrul Mic este una de proporții dar, o spunem de la bun început, o socotim una din acele rivnite surprize, menite să aducă în lumină pulsatiile molcomite, fațete ascunse ale capodoperei ce capătă, dintr-o dată, străluciri de nebănuite. Există încă, perpetuat într-o ciudată tendință de simplificare, un anumit fixism, firește, mult păgubitor, în ceea ce privește comentarea discursului caragialesc, o atitudine ce i-a făcut pe unii contemporani de tristă amintire ai genialului scriitor să comenteze cu o suspiciune dusă pînă la calomnie apariția „Năpastei”, pornind de la superficiala apreciere că un autor de „farse și comedii”, de ironie sfichiutoare, sarcastic pînă la violență și stîrnitor de groase hohote de ris, ar fi stîrnit în abordarea unui filon existențial dramatic. Nimic mai fals. A afirmat-o, în citeva rînduri, însuși Caragiale. Or, lectura critică foarte atentă a **textului integral**, dublată de o lesne observabilă consultare a unor mari exegeți ai operei caragialiene (în primul rînd George Călinescu), precum și de studiul atent și amănunțit al vieții publice din România sfîrșitului de veac XIX l-au condus pe regizorul Silviu Purcărete la o îndrăzneată reconsiderare a acestor „obosite” puncte de vedere. Primul semn inedit în sensul respectării realelor intenții ale autorului îl constituie însăși alegerea trupei de actori, trupă tină, care presupune, în fond, o cită mai exactă apropiere de vîrsta personajelor în epocă. Pornind de la această nouă înțelegere (personajul tinăr va reacționa, alți caracterologic cit, mai ales, comportamental, cu totul altfel decît cel deja bine instalat în maturitate) demersul regizoral situează întreaga intrigă în evoluția personajelor sub semnul unui comic de mare subtilitate, la limita abia bănuită cu drama. Riscant, dar merituos echilibru pe muchie de cuțit.

Nu vom mai asista, asadar, la hilare zvăpăieli erotice, la tirade ridicole, la etalări de prostie sau de imoralitate (atitudini just sancționabile, în viziunile regizorale anterioare, la niște personaje ajunse la vîrsta echilibrului), ci vom fi provocați la un zîmbet subtil (impus de fireasca detașare în vreme) asupra zbaterilor unei lumi ce stă să se nască, a unei societăți românești moderne „în nuce”. Miza alegerilor din „anul de grație 1883” este considerată, de tinerii politicieni ai piesei, uriașă, nu doar în fața concepțiilor din urbea de provincie, ci în fața Europei, a istoriei. O aspirație spre civilizație a unei societăți în ultimă instanță rurale (în scenă se intră ca într-o gospodărie țărănească, însoțit de lătrături de ciini) ce se străduiește să descifreze codul societăților moderne. Dominați, la început, de oraș (întregul decor sugerează piata publică, coloanele, ferestrele clădirilor dominînd, amenințătoare, pe prota-agoniști), de ceasul ce anunță, parcă, orele unei necesare renașteri (în sensul unui timp ce nu mai pare „răbdător” cu oamenii locului), eroii vor ajunge, într-un final apoteotic, să-și domine condiția: într-o sugestivă schimbare de decor, orașul, casele ajunse la stadiul de machetă sînt înghesuite în mijlocul scenei și, prin contrast, personajele hiperbolizate, ridicate într-o impresionantă proiectie univer-

sală. O proiectie dăruită în fapt de însăși opera caragialiană și ne permitem să remarcăm în acest gest un omagiu de mare subtilitate adus de scena Teatrului Mic marelui scriitor.

Desigur, principalele trăsături caracterologice ale personajelor sînt acelea indeobște cunoscute. Grila personală prin care ele sînt privite acum datorează mult, credem, viziunii călinescienne, o viziune ce surprinde adevăratul seism provocat de noua mișcare de idei în epocă. Cațavencu nu mai este simpla canalic, impostorul egolatu, mimind patriotismul și cerind progresul spre satisfacerea propriilor nevoi de parvenire, ci insul ametit de neasimilate, de ajuns idei ale burgheziei occidentale în ascensiune. „Fără îndoială, spune G. Călinescu, frazeologia lui Cațavencu e ridicolă. Din punct de vedere al instrucției el nu stie lucruri elementare. Dar ce delir de „idei”! Pentru prima dată un român întrevide politica țării filosofic și științific. Că expoziția ideilor este extravagantă nu importă, fundamental este că eroul trăiește mari senzații ideologice. El a intuit sensul citorva noțiuni (progres, rațiune, economie, cultură, cugetare liberă) rămînd deocamdată la faza lirică. Betia lui nu-i de cuvinte ci de idei”. De aici și drama personajului, altminteri un individ de oarecare bonomie și seninătate, deloc macabru într-o ambție tenace, renunțînd lesne și adaptîndu-se leier la deznodămînt. În aceeași ordine, o dreaptă punere la punct nu se pare așezarea lui Farfuridi, în noua viziune, pe o treaptă cit mai apropiată de cea pe care fusese deja instalat Cațavencu, cei doi fiind, în fapt, brațele simetrice ale aceleiași balante. Preopinienții se regroupează, asadar, în „idealisti” și „pozitivi” din perspectiva unor noi criterii (în special cele de vîrstă), cei din urmă fiind reprezentați de singurii indivizi cu abilitate politică, de maturii Trahanache și Dandanache, Agamemnon Dandanache, „Învîgătorul”, este în fapt singurul care are bine pusă la punct această știință a învingerii, un robot uman ale cărui principale trăsături nu sînt nici imoralitatea, nici prostia. Deloc prost, poate ceva mai ramolit, el tergiversează răspunsuri, incurcă nume deliberat și, mai ales, așa cum însuși Caragiale subliniază, „pare că nu pricepe”, deși, în fapt, pricepe tot. Singurul care îl apreciază la adevărată valoare e Trahanache, celălalt abil mester în arta tergiversării („ai putîntică răbdare”); „Deștept, dar mi se pare că e cam sîret”. Înainte de toate un amoral, în accepția machiavelică a necesității atingerii scopului propus. Dandanache nu reacționează violent decît atunci cînd Zoe îl aminteste că a promis să nu vorbească despre santajul cu scrisoarea, violenta lui vizînd strict această idee de „promisiune”, ce implică o obligație morală, categoric respinsă. În această nouă ipostază a personajului, Leopoldina Bălănuță, ale cărei inflexiuni dramatice sînt controlate cu mare subtilitate, reușește un rol de referință.

Bine condus, jocul actorilor potentează constant și sigur intenția regizorală. Doar două personaje par să-și „scape”, la un moment dat lui Silviu Purcărete, și înțelegem această scăpare ca „zbor”, în cazul lui Dan Condurache (Cațavencu) și ca simplă alunecare în jos, în cel al Rodicăi Negrea. Dacă cel dintîi reușește, într-adevăr, o partitură actricească de mare finețe, bogat nuanțată (jocul superb cu pălăria, încă de la prima apariție, bine controlat discurs electoral etc.), subliniind amintitele trăsături ale personajului, Rodica Negrea ni s-a părut într-un joc mai mult „radiofonic”, de nefirească imobilitate scenică și frecvente pierderi de ritm. Tot în roluri de referință să-i remarcăm pe Marian Rilea (în excelent redimensionatul Farfuridi) și pe Gheorghe Visu într-un Cetățean Turmentat de subtilă nuanțare dramatică, în timp ce Mihai Dinvale (Tipătescu), Nicolae Dinică (Trahanache), Ioan Chelaru (Pris-tanda), Sorin Medeleni (Brinzovenescu) răspund curat unei intenții regizorale bine definite, susținînd-o cu siguranță.

Noua „Scrisoare pierdută” propusă la Teatrul Mic trebuie înțeleasă așa cum se cuvine, ca o fericită sondare în profunzimile unei capodopere încă ne-îndeajuns explorate.

GABRIEL NĂSTASE

*) „O scrisoare pierdută” de I.L. Caragiale, Teatrul Mic, București, regia Silviu Purcărete.

PLASTICĂ

Ferestrele cerului

O impresionantă expoziție de tapiserie ne oferă acum Galeria „Orizont”, cea de a opta personală propusă de binecunoscuta plasticiană CELLA NEAMTU, într-o suită de creație total remarcabilă și consacrată în țară și în străinătate.

Absolventă a Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu” în 1966, o vom găsi prezentă cu lucrări ce s-au particularizat și afirmat în toate expozițiile de grup, municipale, republicane și externe, impunîndu-se atît criticii de specialitate, cit și largului public. Arborînd simbolistica policromă și barochismul formal prin figurația pămîntului, precum remarcăm în **Pasărea tineretii**, vom asista la dezvoltarea unor autentice acvarii onirice, cu alge suitoare și vibrațiile columnne organice, într-o incintă mirifică eliberată întotdeauna printr-o **ferastră** verticalizată în profunzime, sugerînd falii de misterioasă geneză, prin proaspete orizonturi și spațialități promise de acuratețta luminii.

Dar barochismul firește la care invită arta tapiseriei, prin însăși materialitatea ei geometrîntă, policromă și tactilă, nu se constituie un cantonament strict sub auspiciile picturalului în cazul artistei Cella Neamtu, deoarece, în preocupările sale cele mai penetrante este evidentă o decantație a materiei fibroase în deșadeuri cuantice și nuanțări ce corespund prin tainice osmoze și rafinamente de ordin muzical. Se impune măiestrită lucrare **Ferestre pentru fiul meu Lis** (Lausanne—1987), în care penumbrelle de naos evocator (istoric și etnic) sînt filtrate în registrul sonor al evlaviei și meditației, pe treptuirea anglică a luminii, de la opat și candelă pînă la miezul incandescent, dar palpabil, al obsesivelor sale ferestre, ferestre despicate nu numai în timp ci și într-o perspectivă atavică.

În sensul acesta, **Ferestrele Cerului** pe care le despică tapiseria Celleri Neamtu păstrează recitativul grafic al canelurii istorice, dar aprofundează totdeodată un fenomen uman permanentizat, acela al **relației spirituale cu lumile („iară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deșteaptă”)** împărțînd spectatorului un miez radium de filosofare.

Arta bidimensională a tapiseriei abstractizează deplin conceptul în **afară—înăuntru**, pe care **Sagrada Familia** gaudiană îl traforează spațial, exemplificator de concret. Ferestrele selectate de Cella Neamtu pot fi deopotrivă lucarnele unor chei lirice, deschizătoare de sugestii și sinestezii plastice, innobilate de muzica sferelor.

Ikebana-ad libitum

Printr-o fericită ocazie, expoziția de tapiserie a Celleri Neamtu își completează spațiul ambiental cu o expoziție la fel de utilă și funcțională în zona contemplativului, fiind totdeodată și prima personală a sculptorului CORNELIU CAMAROVSKI, absolvent al Institutului „N. Grigorescu”, la clasa profesorului Ion Irimescu, promoția 1969. Studiile sale au beneficiat și de bursa „Dimitrie Paciurea” (1969—1971), participînd și la numeroase simpozioane și tabere de sculptură din țară și străinătate, fiind autorul a numeroase lucrări monumentale. În prezenta expoziție este abordată sculptura în lemn, cu funcționalitate modulară, manevrabilă prin articulații și versatilitate axială, regenerînd permanent și **ad libitum** o floră-faună himerică, intitulată: **Plante carnivore**. Voracitatea orchideelor de lemn frizează interregnul, inchipuînd, la cerere, monstri polipieri, caracatite fulminante sau miriapozi fantasmagorici. Aspectul ludic al ineditei arte propuse generează în intimitatea oricui grădini exotice, computerizabile în citiva vectori mobili, într-o prolifică Ikebana.

TUDOR GEORGE

Filosofia și specificul național

Practic, discuțiile asupra specificului național în filosofie — în care s-au implicat, la vremea lor, un Wilhelm Wundt, Max Scheler, Othmar Spann, Paul Menzer, Gouhier ș.a., iar la noi C. Rădulescu-Motru, Marin Ștefănescu, Ion Petrovici, Mircea Florian, Lucian Blaga, V. Băncilă, Emil Cioran, I. Brucăr — au fost evitate, ca să întrebăm un eufemism. Cînd, accidental, periferic, au fost reluate, n-a putut fi depășită ideea asimetrice, după care din punct de vedere empiric, s-ar putea vorbi de caracter național, dar, teoretic, acesta ar fi ca și inexistent. S-a pus chiar și invers problema, considerîndu-se că doar teoretic specificul există. Cu alte cuvinte, specificul național în filosofie nu este negat, dar se dă de înțeles că n-are nici un sens să mai investim efort și inte-

ligență pentru a-l pune în evidență.

Este deci necesar să reluăm discuția exact de unde a fost abandonată, recunoscînd totuși că în ceea ce s-a afirmat există puncte de vedere rezonabile, iar unele cu totul originale, ca cele ale lui C. Noica din **Rostirea filosofică românească, Creație și frumos în rostirea românească**, și, într-o oarecare măsură, din mai vechiul său volum **Pagini despre sufletul românesc**. Dar, nu în această direcție vrem să orientăm succentele noastre considerații, intrucît ar însemna să repunem pe rol întregul dosar al disputei. Ne vom opri însă la unele delimitări pe care le considerăm absolut necesare, începînd chiar cu conceptul de filosofie, știut fiind că numeroasele și contradictoriile lui accepțiuni îl fac, uneori, inoperant. Deocamdată, nu-l vom aborda

nici pe acesta în înțelesul său fundamental, ci doar sub aspectul formei, din perspectiva orizontului său proiectiv.

Cînd se vorbește de marile filosofii, ca cele ale lui Spinoza, Descartes, Kant, Hegel, Conta, Blaga, de pildă, acestea sînt interpretate mai ales din punctul de vedere al sistemului. Iar sistemul trebuie să fie atît o privire generală și coerentă asupra unei realități, din perspectiva unui principiu metodologic clar, ferm, cit și o operă de sistematizare și reinterpretare a teoriilor anterioare, a categoriilor fundamentale. Dar, modul de a fi al filosofiei nu e doar sistemul, sau, cu alte cuvinte, nu un astfel de sistem închis în propriile-i determinări. Există teorii și idei filosofice fertile, viabile, ce ignoră cu totul sistemul. De obicei, acestea sînt, atît prin caracterul lor deschis, cit și prin nivelul lor

categorial, mai implicate în dinamica vieții spirituale.

Nu trebuie să ignorăm, apoi, filosofia „topită” în alte creații, în cele științifice, poetice, literare. Dar, indiferent de modul său particular de a fi, filosofia ni se relevă, pînă la urmă, tot în sensul său originar, de adîncă și autentică înțelepciune. Este și perspectiva cea mai adecvată, credem, de a discuta despre specificul ei național. Vor fi, de bună seamă, unele elemente specific germane în **Critica rațiunii pure**, cum încearcă să demonstreze Wilhelm Wundt în **Spiritul național al filosofiei**, dar accidentale, mai puțin semnificative și, ceea ce ni se pare deosebit de important, inconștiente. Conștiința specificului național în filosofie a apărut mai tîrziu (maturizîndu-se abia în secolul nostru), stimulîndu-l într-o asemenea măsură încît, iată, sistemul lui Blaga poate fi abordat și din această perspectivă, iar C. Noica poate susține că există o rostire filosofică românească.

GRIGORE TRAIAN POP

Artă decorativă

Cinci plasticiene: **Constantina Dumitru, Georgia Lavric, Mihaela Nacu, Aurelia Cosug-Pomponiu și Iza Ueov-Dancea** expun la Căminul artei (parter) **Expoziția de artă decorativă**. Am fost nedecise la început, în ce fel am putea s-o caracterizăm: de-o eleganță ostentativă, șocantă sau interesantă. Arborînd pe ici, pe colo un aer vesel, purtînd în firul de lină cite un zbhghi argintiu, cu care s-ar putea acoperi talia unui fluture, tighelînd poale și minci cu dantele suav înflorate sau rafinate și învăluitoare într-un misterios retro, frumoase și fragile, cu fragmente vechi decupate și aplicate pe noi suporturi, vopsite într-un alb exploziv sau distins brodate aducînd aerul de curte moldavă al secolului al XIV-lea, ele intrunesc așteptările noastre. Dar — ne asigură artistele — tînuindu-ne elanul, nu modă, ci artă decorativă se numește ceea ce facem noi. Și, în consecință, ne-am unit eforturile spre a vă prezenta viziunea noastră de artiste plastice asupra vestimentației feminine. (A. Șandru).

Pe ce credeți că se bazează succesul romanului „CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÎNTENI”? (VI)

Mircea Iorgulescu Petrini, fiul lui Moromete

Există, cert, o anumită crescândă adversitate față de opera lui Marin Preda, rareori totuși manifestată direct, cu acea loialitate a contestării deschise ce poate genera inversunări fecunde în planul ideilor și din care marile creații ies de fapt întărite.

Rezistența la Preda ia de aceea forma caracteristică a insinuărilor minimalizatoare și piezișe, provenite, ca stil, din vorbirea „cu subînțeles” a mahalalei eterne, unde expresia preferat aluzivă consfințește lingvistic noțiwa identificarea a vicleniei cu inteligența. Și, poate, nici nu este bine spus „rezistență”, mai degrabă fiind vorba de o tulburare și agresivă pornire spre devalorizarea insidioasă, atitudine morală și intelectuală ea însăși specifică mentalității disolutive.

În această lăntă, dar susținută, campanie de nivelare în minor, **Cel mai iubit dintre pământeni** constituie o tîntă preferată. Ultimul roman al lui Marin Preda, prin voia destinului testamentar literar al scriitorului, n-ar fi, vai, decît un eșec. Roman „obsedantist”, roman „popular”, viziune „întunecată”, realism desuet, intelectualism ornamental, neasimilat, gîndire țărănească impropriu atribuită unor alte clase și categorii sociale — iată doar cîteva dintre de acum standardizatele reproșuri făcute acestei cărți și prin care se coalizează, fie și numai pentru o clipă, orientări și tendințe ce nu-și recunosc altfel nici o apropiere.

Fiecare dintre aceste obiecții ar merita o analiză amănunțită, în ele proiectîndu-se tot atîtea prejudecăți literare și nu numai literare. Ce vrea să zică, de pildă, roman „obsedantist”? Într-o accepțiune oarecum neutră, că este vorba de un roman a cărui acțiune este plasată în primele decenii postbelice; într-o accepțiune mai puțin neutră, că este vorba de un roman care folosește, oportunist, perspectiva politică ulterioară referitoare la „gresele” și „abuzurile” petrecute atunci, speculîndu-le literar în sensul senzaționalului; într-o accepțiune deloc neutră, că este vorba de un roman a cărui problematică nu mai prezintă nici un interes, din moment ce se referă la un trecut nu foarte îndepărtat, dar istoriceste clasat și depășit. Implicațiile tendințioase și rudimentar sociologice ale acestor accepțiuni, ale ultimelor două în special, sînt evidente, chiar dacă se arborează mistificator flamura esteticului pur. Nu este însă numai atît. Considerarea din unghi politic a „erorilor” și „abuzurilor” din anii '50, întreprinsă la jumătatea deceniului al șaptelea, a determinat în chip firesc o substanțială creștere a interesului literar pentru această perioadă, istoric plaoa turmentată pentru destinul postbelic al țării. Nimic, așadar, neașteptat în apariția și a unor scrieri pentru care detabuizarea unor evenimente și situații nu a reprezentat altceva decît o sursă de spectaculos în ordine epică; s-a remarcat, și nu o singură dată, întoarcerea pe dos a unor clișee frecvente în literatura acelor ani. Expresia cea mai caracteristică a schematizării produse prin simpla inversare coloristică și pozițională a schemelor literaturii din anii '50 constă probabil în reducerea întregii problematici la conflicte așa-zicînd de ordin administrativ — un fel de mistică a obținerii și a pierderii funcțiilor domină o bună parte a literaturii care, hrînindu-se dintr-o realitate istorică fără precedent, a redus totul la mărunte, meschine și mediocre jocuri de putere. A insistat asupra falsității și precarității acestor scrieri — falsitate și precaritate de natură strict literară, întrucît nu se referă la om, la datele esențiale și profunde ale existenței umane — nu este niciodată inutil, cu atît mai mult cu cît formula „roman obsedantist” tînde spre crearea unei confuzii valorice prin etichetări globale cu aspect vag peiorativ.

În această ordine, importanța romanului **Cel mai iubit dintre pământeni** trebuie probabil căutată în refuzul deliberat al scriitorului de a rămîne la „coaia” administrativului. Victor Petrini, eroul-narator al cărții, este scos de la Uni-

versitate în chip abuziv și trece printr-o grea detenție, filozoful își cîștigă apoi existența lucrînd într-o echipă de deratizare etc.; dar nu în destituire și nici în detenție constă drama lui. Suferința lui Petrini nu provine din pierderea postului și nici din reclusiunea forțată la care este supus în mod arbitrar: într-o anumită măsură, aceste experiențe au în arhitectura romanului un rol inițiativ. Parcă anume pentru a evita emfaza și pentru a-și feri personajul de grandilocvențele senzaționaliste, Marin Preda nu face din Petrini un erou gesticulant, de operetă, care, nu-i așa, intră solemn în conflict cu istoria etc.; nu, nicidecum, Petrini este arestat dintr-un fleac, dintr-o confuzie aproape — sau altfel — ridicolă, cineva nu a înțeles diferența dintre „ordonanțe” și „ordine”. Cineva? Nu. Nu „cineva”: corect e „nu s-a înțeles”, ceea ce schimbă radical perspectiva, întrucît acțiunea punitivă este declanșată de un mecanism impersonal a cărui funcționare este implacabilă. Problema vinovăției sau a nevinovăției, va înțelege Petrini, a încetat să se mai pună, atît pentru cei care cad victimă acestui mecanism, cit și pentru cei care îl reprezintă. Seninătatea, firescul tortionarilor, „chipurile care afectau că sînt și ele ale unor oameni obișnuiți... cu neveste și copii și bucurii simple ca oricare dintre noi...”, care-l fac pe Victor Petrini să simtă cum „o greață insuportabilă” i se „urcă în gît” constituie un efect, nu singurul, produs de situarea în afara eticului, în teritoriul absentei oricărei responsabilități morale. Prin eroul său, Marin Preda contemplantă zguduit spectacolul cu infinite fete ale ticălosirii și al abjecției, păstrînd nealterată credința într-o posibilă redresare. De aceea și este **Cel mai iubit dintre pământeni** un roman al speranței și al încrederii.

A-l socoti „întunecat” înseamnă, apoi, a nu ține seama de datele sale cele mai evidente. Petrini refuză, refuză ori este incapabil, să-și piardă libertatea, și și-o anulează prin supunere oarbă sau prin neîncredere, acest pseudonim al fricii. Reacțiile lui defensive nu privesc altceva decît conservarea acestui fond elementar, hotărîtor totuși pentru a-l defini ca entitate umană indestructibilă. Este motivul pentru care, spre exemplu, incidentul (accidentul), evenimentul detenției se plasează ca ecou suflătesc mult sub, mult după „banalul” episod al unei disputate conjugale cu Matilda. „Mi-ai oferit perspectiva unei vieți în ticălosie, după ce îndată ce ne-am căsătorit mi-ai oferit una a unei vieți moarte, adică fără iubire. Nu pot să accept să renunț la fericire pe acest pămînt, chiar dacă o să mă complac, cum spui tu, multă vreme în plăcerea secretă a căderii. Nicîi închisoarea grea nu m-a făcut să uit sau să se micșoreze în sufletul meu proporțiile esecului nostru” — spune Petrini, abia revenit din puscărie, Matildei. Semnificația acestei ierarhizări aparent absurde (cearta cu femeia iubită și despărțirea morală și afectivă de ea mai presus de o lungă și grea detenție arbitrară) este simbolică pentru întregul roman și pentru viziunea lui Preda asupra valorilor umane fundamentale.

Spiritual, Petrini este fiul lui Moromete, bătrînul țărăn care nu înțelege „sminteala” fiilor și are, la un moment dat, sentimentul că lumea satului este invadată de proști. **Cel mai iubit dintre pământeni** continuă sub multe aspecte problematica din **Moromeții**, dar cu o extensie și la o intensitate a reflecției asupra metamorfozelor umanului fără egal în literatura română postbelică. Nivelul și anvergura acestei cărți explică suficient de ce prozatorul a „părăsit” spațiul ruralității în favoarea celui intelectual; Petrini se uimește, ca altădată Moromete, de emergența proștilor, de proporțiile ticălosirii, dar spre deosebire de acesta el formulează în termeni teoretici fabuloasa și rapida cădere în abjecție a semenilor săi. Punctele de contact între cele două personaje-mit ale prozei noastre postbelice sînt numeroase și existența lor se datorează nu atît „ruralității” lui Marin Preda (după unii, un păcat capital), cît năzuinței de a căuta rosturile morale ale ființei umane și de a crede în existența lor. Atitudine proprie întregii opere a lui Marin Preda, în care omul își apără cu îndrăjire libertatea de a gîndi independent de circumstanțe, chiar dacă devine „jucăria istoriei”. Este această atitudine desuetă? Dacă da, atunci literatura însăși a devenit desuetă și a scrie nu mai înseamnă decît o banală îndeletnicire lucrativă, degajată de orice responsabilitate...

Mariana Șipoș Cărțile fără de care e greu să trăiești

Nelinștitoare pentru unii și reconfortantă pentru alții singularitatea lui Marin Preda dacă, la opt ani de la apariția ultimei sale cărți — și de la moartea autorului, mai poate genera dezbateri atît de aprinse în paginile acestei reviste (și nu numai aici)!

Am încercat să-mi explic nu numai succesul cărții lui Marin Preda, ci și ecoul pe care ancheta lansată în aceste pagini l-a avut, ecou îmbucurător și edificator asupra destinului operei, chiar dacă, nu o dată, s-a încercat minimalizarea ei, prin clasificări și clasamente mai mult sau mai puțin subiective, la fel de inutile însă toate. Pentru că o carte de Marin Preda nu e o fișă de calculator pe care se pot marca niște puncte, ci un fenomen ale cărui proporții nu sînt ușor recunoscute și acceptate, din motive pe care timpul le va lămuri.

Mă întreb care ar fi fost soarta cărții „Cel mai iubit dintre pământeni”, dacă pe copertă nu s-ar fi aflat numele lui Marin Preda, ci al oricărui scriitor român contemporan. Nu am nici o îndoială: succesul ar fi fost același! Poate nu ar fi venit imediat, poate nu ar fi stîrnit acest val urias de analize și comentarii care, de opt ani încoace, nu încetează să se reverse peste abia — cam seacă — a prozei contemporane, creînd insomnii unora și reacții postmoderniste altora. În

în cuvinte și fraze, în titlurile cărților, în personaje și descrieri, în dialog și monolog, totul provine, într-un fel sau altul, din propria realitate. Citez în favoarea fenomenului pe care l-am numit „fictionalizarea autorului” cîteva rînduri ale lui Florin Mugur: „Ce legătură poate fi între autorul romanului «Moromeții» și al altor cărți, scriitorul locuind în București, și bătrînul țărăn? Ce legătură anormal de puternică, deosebită de aceea dintre scriitor și eroii săi, atît de strînsă încît pot fi confundați? De ce sînt «moromețiene» gînduri ale scriitorului din articole sau din cărți în care numele lui Moromete nici măcar nu e pomenit? De ce nu e Moromete un personaj «tip Marin Preda» așa cum ar părea firesc? Cine e tatăl și cine e fiul?”

Pretutîndeni, în opera lui Marin Preda se simte „acea lumină eternă care însoțește lucrurile în amintire”. Nicăieri în romanele lui nu se produce o instrăinare a povestitorului față de personajele lui. Stilul indirect liber nu duce la tăcerea auctorială, ci doar la schimbarea perspectivei dinspre personaj spre autor. Preferînd narațiunea la persoana I în ultimul său roman, Marin Preda nu dorește altceva decît să fie mai aproape de personajul său, să trăiască în acest personaj. Desigur, manuscrisul lui Victor Petrini nu e decît o convenție. Cu toată ordinea cronologică impusă amintirilor lui Petrini de către autor, acestea nu pot merge într-o singură direcție. Viața multiplă, multiformă, dezordinea acestei vieți, confuzia de valori, toate acestea impun o retrăire multidirecțională. Din romanul unui singur personaj, „Cel mai iubit dintre pământeni” ajunge prin aceste ramificații epice un roman al evenimentelor, un roman al unei epoci despre care depune mărturie nu personajul, ci autorul. Marin Preda nu are nevoie să intre în scenă ca Gide în „Falsificatorii de bani” sau ca Ernesto Sábato în „Abaddon exterminatorul”. El își căpătase prin „Moromeții” dreptul de a fi mereu, oriunde și oricînd.

Deși totul pare redat obiectiv (ca în romanul lui Céline: „Călătoria la capătul nopții”) autorul nu-și lasă nici o clipă singur personajul, „amintindu-i” sute și sute de replici în dialogurile pe care acesta le-a purtat de-a lungul vieții sale cu atîtea și atîtea personaje ale cărții. Altfel cum să țină minte Petrini ce i-a spus fiecare, înregistrînd și tonul vocii, culoarea cravatei și alte asemenea zeci de fapte mărunte care însoțesc dialogurile?

E, desigur, o convenție în plus a romanului care dovedește încă o dată că Marin Preda nu e preocupat de crearea iluziei ficțiunii, perspectiva narativă fiind la el cu atît mai funcțională, cu cît romancierul se preocupă mai mult de felul în care își promovează propria viziune, propriul mesaj.

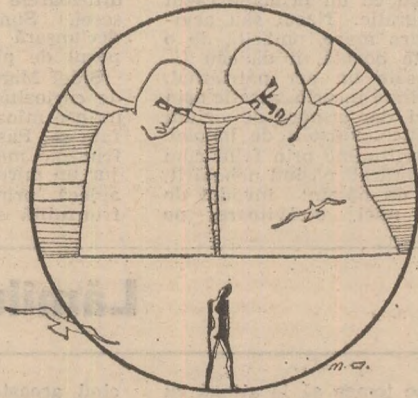
Există voci care ar vrea ca Marin Preda să rămîină autorul unei singure cărți: „Moromeții”. Cu toate celelalte în brațe, el este uneori considerat (de către spirite autoconsiderate rafinate) un instrus. Intrusul este însă, întotdeauna, paradoxal, un om puternic; altfel nu ar fi observat, nu ar fi denumit ca atare. Or, romanul „Cel mai iubit dintre pământeni” dovedește tocmai puterea, știința și conștiința lui Marin Preda. Prin aceste trei însușiri, el a creat o lume de personaje, gînduri și sentimente în care fiecare din noi și toți la un loc ne simțim reprezentați. Puterea lui Preda în aceasta constă: el a reușit să unească un număr impresionant de oameni care, prin lectură, s-au simțit aproape. Și, după părerea lui Camus, aceasta este vocația unui mare artist.

Împreună cu Victor Petrini căutăm valorile pe care existența le-a pierdut, împreună cu Marin Preda descoperim și redescoperim totul. Pentru că, așa cum scria Valeriu Cristea în „Timpul n-a mai avut răbdare”, „Marin Preda știa. Știa multe, mai multe decît oricare din colegii săi romancieri, de ieri și de azi — despre viață, despre om, despre istoria lui milenară și despre marile întrebări eterne, insolubile pe care ea le-a ridicat ca niște munți imenși în fața noastră”. Recunoscînd „greutatea” cuvintelor lui Marin Preda, autoritatea incomparabilă, prestigiul aproape oracular al gîndirii sale, Valeriu Cristea dădea încă din 1981 o posibilă explicație succesului cărții „Cel mai iubit dintre pământeni”. (Sublinierile îi aparțin).

De atunci și pînă astăzi, cuvîntul lui Marin Preda n-a încetat să fie una din formele cele mai înalte, cele mai puțin comune ale spiritualității noastre.

A-l asculta e un privilegiu.

A-l recunoaște valoarea — un act de grațitudine!

mod sigur însă, cartea s-ar fi impus în literatura noastră ca punctul de referință cel mai înalt al acestei perioade prin calitatea care au fost și vor fi încă studiate.

Dar dacă numele lui Marin Preda există totuși pe coperta cărții, atunci explicația succesului ei în primul rînd aici trebuie căutată. Marin Preda devenise — și este — o conștiință, o mare conștiință în care cititorii (de toate categoriile) se recunosc. În cartea de convorbiri semnată de Florin Mugur, Marin Preda mărturisea să îi plac „cărțile neapărat necesare, cărțile fără de care e greu sau e cu neputință să trăiești”.

Astfel de cărți a scris Marin Preda și, încă înainte de apariția ultimului său roman, publicul știa deja acest lucru. El aștepta să afle ce crede, ce spune, ce răspunde Marin Preda la întrebările pe care existența ni le pune. Cumpărînd o carte de Marin Preda, cititorul știa aprioric că va afla cum înțelege și cum judecă el istoria imediată, ce atitudine manifestă el în problemele vitale ale actualității. Pentru că, începînd cu „Moromeții” și crescînd cu fiecare carte, în cazul lui Marin Preda s-a produs un fenomen pe care l-am putea numi „fictionalizarea autorului”. Adevăratul conflict nu are loc între personaje, ci între autor și aceste personaje, între autor și lumea despre (și pentru care) scrie. Subiectele romanelor lui Marin Preda au devenit, retroactiv, pre-textul temei povestitorului atît de des invocate și căutate de autor. Scriînd, orice autor transmite operele sale o parte din el însuși; Booth numea acest lucru „autorul implicat”. Însă Marin Preda se implică mai mult decît oricine, căci, la urma urmei, tot ceea ce pune el

● **OCTAVIAN BOGDAN GONGU**, București: „După o prelungită apatie hibernală, revin la dumneavoastră cu un buchetel de poezii primăveratice, pentru care socotesc că a sosit momentul, acum ori niciodată (asta decideți dumneavoastră) să-și ia zborul din paginile revistei, purtate de vânticelul călduț de început de april către inimile cititorilor. Drept care și mențiunea de pe plic”.

Mențiunea de pe plic, scrisă cu corp de literă 24, este F.F. URGENT! Drept pentru care, precum vedeți, am desfăcut și noi sigiliile cu toată graba îngrijorată să nu vi se-ntimpe vreun necaz iremediabil. Ne-am liniștit iute. O poezie ca: „prefigurind în brazdele palmei / fuior argintiu / timpul fumegind în clepsidră / impletește năvod de răbdare, în ochiuri / se prind pești de lumină / cu-ariopioare-aurei” nu face decât să prelungească un ton al diminutivărilor existent în scrișoare (buchefel, vinticel, călduț). Or fi ele inimile cititorilor nerăbdătoare și deschise, dar briza cu care le atacați e cam pîrpirie. Și stați sub un nume triplu și robust, mai degrabă haiduceșce, Octavian Bogdan Gongu. De ce naiba vă zmirocățiți ca o fetiță cu funde (cu fundișă!). De pildă în „Astenie de primăvară” probați că știți să scrieți și altfel „pe coșul / uzinei de avioane trei porumbei / ei singuri și cerul / dedesubt și deasupra își scutură / întunericul de pe aripi, prin ochiul / pictat pe icoana ferestrei / sufletul meu pîndind / prima lecție de zbor...” Vă sugerez să începeți de aici sau de pe aici (atenție la uzina de avioane prezentă într-un poem scris de altcineva) și să revizuiți tonul ultimativ din acum sau niciodată. Acum nu, dar mai încolo, cine știe!

● **ILORIAN PĂUNOIU**, Popești-Vilcea: „Am 22 de ani și scriu poezie poate dintr-un prea plin al sufletului care se cere exprimat. Am publicat în

ziarul local „Orizont” și în „Vilcea literară”, foaia Societății literare Anton Pann al cărei membru sînt”.

Dacă gazeta „Orizont” v-a publicat e un semn bun. Cunoaștem exigențele redacției. Poeziile pe care ni le-ați trimis nu-s însă convingătoare. Versuri ca „Ce bine, ce bine / Întoarce-mă mireasă lingă tine / Să nu mai zbor de dor spre cele stele / Să duc neîmplinirea mea cu ele” nu depășesc, nici în planul expresiei, nici al ideii un prag deja tocit al poeziei, învecinate cu lirica populară de suspin. Aceeași poezie însă își depășește surprinzător condiția devenind altceva în final: „Înaltă-mă tăcut, în știime / Să înțeleg ce nu se înțelege / Ce-i dincolo de orice fel de lege / Și însetat de un euvint ce n-are / Nici limbă, nici absență, nici strigare, / Să spun ce n-a spus nici-un fel de zarc”.

● **S. V. ABARIS**: „Adevăratul meu nume nu-l voi dezvălui decât dacă voi avea siguranța că poezia mea merită să circule”.

Cele 12 versuri ale unicei poezii pe care ne-ați trimis-o nu vă pun în pericolul ieșirii din anonim.

● **MARIANA BERECHET**, Galați: „Aș dori să știți că iubesc foarte mult tot ce aparține frumosului, artei. Am mai trimis la această rubrică o scrișoare. Nu m-am așteptat evident să-mi răspundeți (și!). Ar fi fost prea neașteptat, însă acum sper că două, trei sau de ce nu, mai multe cuvinte, sfaturi mi le veți da”.

Dacă sînteți atît de îndrăgostită de tot ce-i frumos, îndrăgostiți-vă și de limba română cu care, se pare, stați în relații de adversitate. Sfatul meu este să puneți mina pe carte metodic, gospodărește, luînd-o de la început. Despre poezia pe care-o veți scrie ne vom pro-

nunța, noi sau alții, la vremea convenită, fiindcă acum nu e cazul.

● **ȘTEFAN MOLDOVEANU**, Cimpina: „Cu aceste două plicuri îndrăznesc să vă răpesc un buchetel din clipele libere. Dacă conținutul acestor încercări poetice vor primi aprecieri favorabile vor fi pentru mine prilej de satisfacție. Mai am și alte încercări”.

Și dumneavoastră sînteți în gilceavă cu gramatica (atenție la acorduri!). Poeziile ce să mai vorbim: „Sintem ființe trecătoare / În universul infinit / Și-n clipa ce-o străbătem / O floare ne-am găsit / Dar dacă din greșală / Ochiu la alta-ți zboară / Mantaua conjugată / Cu timpul se destramă”. Aveți dreptate doar în privința mantalei conjugale care se destramă dacă-ți zboară privirea spre alte păpădii și mieșuncle.

● **ALEXANDRU DURAN**, Pitești: „Supun atenției dumneavoastră aceste proze scurte. Le-am extras oarecum întâmplător din cele trei volume de proză scurtă, care-mi fac zilele fripte de mai mult timp încoace. Nu știu dacă este recomandat ce voi face, dar în rîndurile care urmează voi încerca să vă comunic cîteva lucruri care-mi stau pe limbă, cum se spune. Departe de mine gîndul să-mi închipul că sînt un nedreptățit al soartei, un neînțeleș și așa mai departe. Totul a început, cîndva, prin anul 1972, cînd am citit prima oară într-un cenacul. Aveam pe atunci 18 ani. Dar pe vremea aceea nu era nimeni dispus să parieze și pe mine, așa cum am constatat că face revista dumneavoastră acum, cu cei mai tineri autori. În ceea ce mă privește niciodată nu s-a manifestat acea continuitate și apropiere, bazată pe încredere, necesară între un virtual scriitor și revista X sau Y. Cînd spun virtual scriitor, mă gîndesc la cea mai minunată faptură care există pe pămînt, la acel om al cărui condei ne farmecă și ne luminează, la omul de cultură dacă nu deplin, cel puțin capabil de o mare dăruire de sine, aiuns la adevărata conștiință de scriitor. Personal am primit de cîteva ori răsunsuri frumoase, pozitive prin „Posta redacției” și țin să vă asigur că nu mi-ar fi rușine dacă acum, după cîteva ani, m-ați expedia ca pe oricare alt începător stingac, nesigur pe armele sale. Nu știu de ce, dar maestrul C. Stănescu mi-a limpezit multe lucruri în-

tr-unul din articolele domniei sale în legătură cu posibilitățile de afirmare a noii generații de poeți și prozatori. Și cu toate acestea tăcerea de platină are și un revers. Și anume, această tăcere împinsă pînă la absurd nu poate fi decît păgubitoare pentru un adevărat scriitor. Cîtă droptate avea bînuînd o adevărată pleiadă de poeți și prozatori în întreaga țară, care face și-și scrie cărțile în singurătate. Așa este, eu personal cunosc cîteva asemenea scriitori despre care, din păcate, n-a auzit nimeni...”

Scrișoarea dumneavoastră, întinsă pe zece pagini dactilografiate, este un fel de mic roman al unei rațiuni. Cînd polemice, luînd în țărbață un adversar nevăzută, cînd resemnată, în tonuri elegiace, constatînd o neputință a afirmării insurmontabilă. Ați citit cîndva și în cenacul nostru „Confluente” spuneați, dar, cu excepția consemnării unor aprecieri în cronică manifestării, ați așteptat zadarnic publicarea măcar a unui fragment din creațiile propuse. Ați fost remarcant în 1982 de două ori la intervale de cîteva luni la posta literară a „Suplimentului”. Peste alți ani, în 1987, ziarul nostru v-a publicat un articol despre Portile de Fier I. Nici o revistă, nici o editură nu v-au respins. Și totuși, spuneați, tăcerea se lățește amețitoare și amenințătoare. V-am citit prozele. Fără îndoială aveți talent. Și fără îndoială posedați o putere de lucru moenită și tenace. Aveți, spuneați, cîteva cărți scrise, altele în lucru. Numeroase alte proiecte. Un atelier literar țînd parcă de un profesionist al serizului și nu de un debutant mereu aminat din motive care pot ține de întâmplare. Cred însă că, în cazul dumneavoastră, această așteptare nu a fost letală pentru scriitor, ci a lăsat în favoarea cizelării armelor scrișului. Vă invit, să treceți într-o zi pe la redacție. O nelămurire persistă după lectura atentă a scrișurilor dumneavoastră. Sînteți mai aproape de proza pe care ați putea-o scrie — paradoxal — în scrișoarea care vă are drept personal și vă aflați mai departe de ea în textele ușor onirice pe care ni le trimiteți. Sînt, firește, publicabile (îneredîntăm tiparului „Lămiul negru”). Depășesc nivelul multor debutanți, dar parecă lipsește încă ceva pentru a produce acel entuziasm rivnit al redactorului-lector. Oricum, așteptăm și alte creații de la dumneavoastră. La 33 de ani un prozator poate începe să fie cu adevărat.

Rubrică realizată de LUCIAN AVRAMESCU

Sidef Marmara își potrivea ceasul după orologiul din turn și, mulțumit, continuă să pășească peste dalele de marmură, trăgînd cu ochiul la cele două femei din fața teatrului, ce se opriseră și îl priveau contrariate. Multimea adunată în piață emana un tumult și o forfotă de carnaval, avîntată într-un iures ce se scurgea spre străzile înguste ce urcau seruitor asemenea unui fum cenușiu-albastru, eliberat de o duzină de coșuri de locomotivă de la început de secol.

Deasupra pietei, sute de stegulete multicolore filfiau în bătaia indiferentă a vîntului, înșiruite pe funii ce se legănau și ele printre lămpile de iluminat și cablurile telefonice.

Piața părea un bazar, în ciuda eforturilor depuse de cei doi funcționari de la secția pentru înfrumusețarea orașului. Trotuarele erau invadate de tot soiul de tarabe și cărușoare cu proclată, iar vitrinele magazinelor semănau cu decorul împietrit al unui teatru de păpuși. Un laurgiu, cu o bonetă cenușie pe cap, aplicat deasupra unei putini, umplea vasele de lut și tot felul de cratiți cu iaurtul gros, renunțînd să mai strige prețul, acum, cînd gospodinele îl luară cu asalt. Monezile erau lăsate să cadă într-o farfurie albăstrie, iar ochiul său expert aprecia dintr-o privire, că și de data asta cîștigul era buniceț. O preocupată rotofeie vindea varză murată, iar o alta, scundă, negricioasă, îndesa în sacosele cumpărătorilor ridichi, ceapă, cartofi, usturoi.

Sidef Marmara trecu pe lingă taraba plină cu gazete și cărți afumate, legate în piele sau numai broșate, acestea din urmă ferfenite și îngălbenite de timp. Șovăi o clipă, apoi, oftînd, se îndreptă spre sera imensă din capătul pietei.

La intrare, ghivece cu flori împodobeau coridorul, tot so-

lul de plante exotice își iteau tulpinile contorsionate din vasele mari de lut.

Dacă îl priveai din profil, Sidef Marmara semăna cu un seic sau cu un princip e căzut în dizgrație. Nasul său acvilin, gura mare, umbră de o mustată bogată, îi dădeau figurii sale un aer patriarhal, de o vîrstă incertă, ascetic prin mișcări, dar urmărit de viziuni fantastice, vînzolit de îndoiele și incertitudine prin felul cum era îmbrăcat, păsînd nehotărît, ca pe un pămînt invadat de ființe mici, otrăvitoare, pe-

lul de plante exotice își iteau tulpinile contorsionate din vasele mari de lut.

Sidef Marmara îl privi plin de curiozitate și după o clipă întinse mina, înălțîndu-l din fața sa. Păși spre un lămiu cu frunzele mari ce împrăstia în jur un miros inconfundabil. Se aplecă, prinse între degete o frunzuliță și o frămîntă dină

Lămiul negru

care se temea să le atingă cu tălpile sale mari, curbîndu-se la fiecare pas.

Intră în sala mare, luxuriantă, și începu să-și rostogolească ochii mari, negri, în căutarea unui lucru numai de el știut. Un om măruntel, viol, cu niște ochelari minusculi pe virful nasului, se apropie de el și, frecîndu-și palmele, tremurînd, deschise gura să mică, rotundă, fără să apuce să rostească încă nici un cuvînt. Se roti de cîteva ori în jurul vizitatorului. Își pocni degetele subțiri ridicînd apoi bratele scurte în sus, ca și cum ar fi vrut să ia drept martor pe cineva invizibil, plasat deasupra capetelor lor. Se îndreptă și îl ochi de cîteva ori, reveni, topînd pe picioarele lui subțiri, și murmurînd pentru sine ceva neînțeleș.

Deodată, se înfipse sub bărbia oaspetelui și rosti monosilabic, ca și cum vocea i-ar fi cernută printr-o trompetă minusculă:

— Dacă doriți ceva, vă rog să-mi spuneți mie! Cunosc pînă la ultima frunzuliță fiecare exponat din această soră.

cînd aceasta căpătă un lucru crud. Se întoarce spre omuleț și-l întrebă:

— Aveți cumva atc un lămiu negru? Este tot ce doresc!

Omulețul tresări, fata l se schimonosi într-un rictus dureros, marcat vizibil de o frămîntare inexplicabilă.

— Un lămiu negru, atc spus? rosti, cuprîns de-o presimțire omul.

— Da, întocmai cum atc auzit! zise Sidef Marmara.

În clipa următoare, omulețul se prinse cu mina de păr și se îndreptă de-a-ndoașlea gîfînd și rostînd apăsător:

— Știam eu, nu-i cu putință! oh! — am știut din-totdeauna, da, da, în sfîrșit a apărut, este aici, oh! — este aici!

Marmara îl privi atent, uluit de reacția și sensul vorbelor celuiilalt. Li ceru o explicație, dar omulețul dispăru printre ghiveciurile cu flori și după o clipă reveni urmat de-o femeie înaltă, cu părul revărsat pe umeri și purtînd în mină o frunză lunguiată, neagră ca și fusta sa lungă, strînsă pe corp.

— Bună ziua, — zise ea — lămiul pe care doriți să-l vedeți are cumva frunzele asemănătoare cu aceasta?

Îi întinse frunza, privindu-l în ochi și apoi se îndreptă un pas, urmărînd reacția vizitatorului.

Sidef Marmara tresări, apropié frunza de ochi, o miroși și după cîteva clipe de meditație aprobă.

— Da un asemenea lămiu caut, V-aș rămîne recunoscător dacă mă ajutați să-l cumpăr.

Omulețul și femeia se pri-

A fost altoit pe tulpina unui măslin și apoi după ce noua plantă a mai crescut, a fost din nou altoit un măslin. Acum cincizeci de ani s-a făcut din nou altoirea, și așa, succesiv, cînd tulpina măslinului, cînd cea a lămiului. Fructele sale erau negre, mari, asemănătoare la gust cu lămiul dar își păstrau intrucitva și o aromă de măsline.

— Înteleg...

— Poate mai reveniți, — șopti, femeia. Nu se știe niciodată...

— Vă mulțumesc!

Îi inapoie frunza de lămiu și iesi tirîndu-și picioarele cu mai puțină imprudență. Piața era invadată de aceeași lume pestriță, gălăgioasă și indiferentă. Se opri în fața tarabei cu cărți. Răsfoi absent cîteva și se opri asupra uneia, la întimplare. O cumpără și porni printre sirurile de mese pline cu tot felul de bunătăți.

În dreptul orologiului din turn se opri din nou, și, privindu-l, își dădu seama că nu mai distinge cifrele de pe cadranul imens. O pată mare, albărie îi juca înaintea ochilor.

„Deja”, murmură, și se grăbi spre marginea orașului. În curînd se instală într-una din calesțile ce străbateau țîntul. După un drum lung, cineva îi strigă să coboare. Mulțumi, și porni să urce cîlmea lină a dealului. În curînd se afla la poalele muntelui. De aici stia fiecare pietricică și fiecare boschet. Undeva, sus, pe creasta împădurită, lingă izvor se afla casa sa. Noaptea nu se lăsase încă, dar ochii săi nu-l mai ajutau. Dacă ar fi putut vedea, ar fi înțeles că pretutîndeni, de jur împrejur, se întindea o livadă măreată de lămiu negru. A continuat să trăiască, fără să știe vreo dată că era înconjurat tocmai de singurul leac, ce-i era la îndemînă din abundență...

ALEXANDRU DURAN

Grand-Place de Bruxelles

Pentru vizitatorul venit pentru prima dată la Bruxelles, cunoașterea capitalei Belgiei are adevăratul punct de plecare la Marea Piață (Grand-Place), locul din care începe și urcă spre contemporaneitate istoria orașului.

Intrat în perimetrul maiestruos și impunător al pieței, un tablou plin de farmecul și diversitatea stilului arhitectonic și pitorescul clădirilor ce degajă, prin fiecare semn, culoarea timpului căruia îi aparțin, se perindă încet și tonic prin fața ochilor, deschizând nepieritoare și ademenitoare pagini de cronică și legendă.

Originile Marii Piețe urcă spre secolul XI când se numea numai „Marché de Bruxelles” și constituia axul rutei comerciale Escaut-Rhin. În 1695 mareașul de Villeroi, supărat pe locuitorii orașului pentru îndărătnicia cu care își apărau drepturile, îl bombardează, distrugându-l aproape în întregi-

me cu excepția părții frontale a clădirii primăriei, inclusiv turnul, care se mai păstrează și astăzi. Cu ajutorul însoțitorului sau cel al ghidului pătrunzi încet în istoria fiecărei clădiri; în față, zvelt și minđu, edificiul primăriei cu cei 90 de metri ai turnului său și încă

se înșirule clădirile cor-porațiilor, cu ornamentele lor aurite în stil baroc flamand, restaurate la sfârșitul secolului al XVII-lea: „La Louve” casa arcașilor, „le Sac”, cea a timplilor și dogarilor, „Le Roy d’Espagne”, cea a brutarilor, deasupra intrării cu bustul de bronz al lui Saint-

cele mai diverse sint oferite cumpărătorului, iar duminica piața de păsări bucură prin ineditul și forfota ei ochii numeroșilor vizitatori.

Desprins cu greu de farmecul unui loc plin de istorie și semnele unei civilizații multisekulare, pătrunzi imediat în micile străzi dimprejur, ce formează cartierul Insulei sacre animate mai tot timpul. Întâlnești aici restaurante tipice, cafenele culturale și folclorice, ca, de exemplu, celebrul teatru de marionete „Chez Toone”, al cărui repertoriu abundă în piese clasice, interpretate în dialogul bruxellez.

Peste tot, din vitrine, de pe copertele cărților sau paginilor de revistă își zimbeste figura legendară a micului Manneken, salvatorul și simbolul Bruxellesului.

Sub atâtea impresii și bucurie a ineditului, poți puncta acestei rare aventuri a cunoașterii.

MIRCEA DUȚU

Popasuri

5 ai giruetei din virș, Aubert, patronul făurtorilor de piine... casa ducilor de Brabant... mai frumoase clădiri Bursa cu clădirea sa din din Europa. Aripa stângă datează din 1402, iar cea dreaptă, vizibil mai scurtă, a fost ridicată 42 de ani mai târziu. Legenda spune că arhitectul pe numele său Van Theinen, atunci când, post factum, a descoperit eroarea de calcul, s-a aruncat de la înălțimea turnului pentru a-și ispăși astfel greșeala.

De o parte și de alta

In fiecare an, aici, în Grand-Place, la mijloc de iulie are loc o mare sărbătoare folclorică (Le Cortège de l’Omme-gang), în fapt o imitație, în costume de epocă, a jocurilor și dis-tracțiilor care se dădeau în acest loc în onoarea lui Carol Quintul și a suitei sale.

Și tot aici, zilnic, îți și mii de flori dintre

TABELA de MARCAJ

Pe muchie de cuțit

Doar 8 etape până la final, dar lucrurile sînt la fel de complicate la retrogradare, unde se zbate toată lumea-n draci. Exemplul cel mai bun e Poli Timișoara, care s-a trezit din pumni, ca boxerii, în ceasul al doisprezecelea, plecînd întînsă la Suceava, unde numai un miracol i-a salvat de la înfrîngere pe moldoveni. Petrolul și Rapidul au înscris în deplasare, semn clar că vor juca pe viață și pe moarte pentru a rămîne în A. Regia s-a încrîncenat (în fine!), punîndu-și minții la galop, iar Argeșul a confirmat din plin că nu e genul să poarte lanterna roșie. Surpriză însă la Moreni, unde Oțelul teribilului Bureca a triumfat pe merit, profitînd — e drept — și de un penalty ratat de gazde. Dinamo a invins Craiova, la Craiova, mărșăluind din ce în ce mai sigur spre un sezon european pe care-l vîd extrem de bun, în vreme ce la București derby-ul mult așteptat dintre Victoria și Steaua a oferit o frumoasă lecție de fotbal, în timp ce Victoria a dăruit tribunelor o probă de cel mai frumos fair play. În treacăt însă fie zis, în locul antrenorului Nicușor aș fi ales o tactică mult mai prudentă și mai defensivă, jocul deschis, eminentamente ofensiv convenind evident campionilor care au zburdat realmente. Și, aproape de fair play, mi-a plăcut că, după joc, antrenorii Victoriei s-au dus la Puiu Iordănescu și i-au strîns mîna, cu sportivitate. Derby-uri vor mai fi de jucat și nu numai Steaua — Dinamo, care bate la ușă, dar și Victoria — Oțelul, și Oțelul — Craiova, cu toate avînd miză continentală pentru că, nu-i așa, rămîne de clarificat și cine merge-n cupele europene! În „Cupa României”, miercuri, optimile au dat cîștigători în general scontati, un plus primind divizionara B — C.F.R. Pașcani, dar și divizionara A — Rapid, care a tăiat din nou macarona lui Halagian, scurt timp după ce i-a făcut-o și-n Trivale! Frunțașele campionatului s-au calificat fără emoții, dar e de reținut că în sferturi au ajuns și două dintre amenințate, Sportul și Rapid, echipe care dovedesc din nou, acum, valențe certe pentru prima noastră scenă. Ambele, însă, joacă astăzi derby-uri serioase, de retrogradare, pe muchie de cuțit!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

CU COBILITA LA RIU, pictură de ARTUR VERONA, 1908, Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România.

Lucrare din epoca de glorie și maximă înflorire artistică a pictorului Artur Verona, realizată în anul 1908 după ce, timp de cîțiva ani, artistul executase studii de peisaj în plein-air mergînd pe linia cercetărilor optice ale impresionistilor francezi (intitulîndu-și chiar, una dintre lucrări „Impresie”). Respectînd virtuțile desenului, Verona reușește însă să ajungă la o sinteză plastică originală, de o mare strălucire a culorii,

chiar dacă, de multe ori, din punct de vedere tematic, el se apropie de Grigorescu. Deși clasicizantă în tipologia și atitudinea portretelor, pictura sa din această epocă vădoște tot mai mult înclinații spre impresionism și post-impresionism (gamă cromatică, regie luministică, tip de pensulație, tușă etc.), aspect vădit mai bine de peisagistică. Din acest punct de vedere compoziția „Cu cobilita la riu” face parte din seria de

lucrări în care natura este umanizată, omul integrîndu-se ei firească; personajele, „eroii” lui Verona nu sînt figuranți și nici surprinși în atitudini false, rigide, contemplative. De altfel succesul și recunoașterea oficială a talentului său aveau să vină imediat, la doi ani după executarea acestui splendid moment de comuniune a omului cu natura cînd, în 1910, Verona avea să primească Medalia de aur la Salonul din München și să fie ales în țară președintele societății „Tinerimea Română”.

SIMONA VĂRZARU

CRED CĂ POEZIA ȘI FRUMUSEȚEA VOR TRIUMFA

BORGES: Nu mi se pare că aș fi abandonat proza. Am scris *Raportul lui Brodie* și *Cartea de nisip*. Sint cele mai izbutite nuvele ale mele. Însă se poate face un caz din ceea ce a spus prietenul meu Alazraki. Adevărul e că, din moment ce sint orb, din moment ce sint de multe ori singur, ei bine, imi este mai ușor să-mi compun în minte „ciorna” unei poezii decît a unei bucăți în proză. Altfel spus, sint singur și-mi vine în minte un vers, apoi altul și altul. Stilizez mereu aceste versuri. Mi le amintesc datorită rimelor. Așa că, mi-e mai ușor cu poezia. Desigur, dacă aș avea un secretar, altfel ar sta lucrurile. I-aș putea dicta multe lucruri. Dar n-am. Atunci cînd scrii proză, tinzi să vezi numai o parte din ceea ce scrii, dar dacă scrii o poezie, atunci poți vedea întregul: unul din marile avantaje ale poeziei. De exemplu, un sonet poate fi văzut de poet; este compus din paisprezece versuri, iar aceste versuri pot fi văzute dintr-o singură privire, în timp ce o narațiune poate fi lungă de citeva pagini. Drept care mi se pare mai ușor să compui poezie decît proză. Aceasta în ceea ce mă privește. [...]

BARNSTONE: Aveți vreun motiv a-nume pentru a scrie o poezie în vers liber sau în rimă tradițională?

BORGES: Presupun că primul vers care mi se dă reprezintă un indiciu. Dacă are unsprezece silabe, atunci se prefigurează un sonet. Dacă este în vers liber, atunci voi continua toată poezia în vers liber.

BARNSTONE: Vă referiți de multe ori la moarte cu un sentiment de așteptare și speranță. Nu simțiți frică sau furie? Ne-ați putea vorbi despre timpul sau non-timpul morții?

BORGES: Cînd sint nefericit — și-mi permit să fiu nefericit din cînd în cînd — mă gîndesc la moarte ca la o mare salvare. La urma urmei, ce importanță are ce se întîmplă cu Jorge Luis Borges? N-o să-l mai văd de acum înainte. Mă gîndesc la moarte ca la o speranță, speranță de a fi șters definitiv de pe listă, anu-

lat; știu că pot conta pe asta și mai știu că nu există o viață viitoare și nici motiv de teamă sau speranță. Dispărem, pur și simplu, și așa și trebuie să se întîmple. Mă gîndesc la nemurire ca la o amenințare dar, de fapt, așa ceva nici nu poate exista. Sint sigur că eu personal nu sint nemuritor. Și sint că moartea se va dovedi o adevărată fericire, căci ce-am putea aștepta altceva mai bun decît uitarea, anularea definitivă? Aceasta e părerea mea.

PUBLICUL: Din moment ce sinteți un om atît de pașnic, de ce există atîta violență în povestirile dumneavoastră?

BORGES: Poate pentru că am o ascendență militară. Sau poate că aș fi

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unei mari conștiințe

putut fi altceva. De fapt, nu cred asta. Nu cred în violență. Nu cred în război. Cred că totul este o greșeală. Cred în înțelegere, nu în neînțelegere. [...] Presupun că lumea ar trebui să fie una singură, așa cum au crezut stoicii. Ar trebui să fim cosmopoliți, cetățeni ai întregii lumi. De exemplu, eu sint acasă și la Buenos Aires, și în Austin, Texas, și în Montevideo, iar în această seară la Cambridge, de ce nu? Și la Geneva, și la Edinburgh, și în multe alte orașe. Este mult mai bine decît să ai un singur oraș [...]

PUBLICUL: Nu l-ați menționat pe William Butler Yeats printre poeții dumneavoastră preferați.

BORGES: Bineînțeles că ar fi trebuit s-o fac. Imi pare foarte rău de această omisiune. Vă cer scuze tuturor. Yeats este un mare poet dar, după părerea mea, nu e sigur că poezia lui va dura, din moment ce efectul lui principal este surpriza. Iar surpriza se învechește. Cred că Frost va dănuți mai mult decît Yeats. Desigur că imi place Yeats. Știu atîtea versuri de el. Minunate

versuri baroce. Nu prea-mi plac versurile baroce. Frost a scris multe versuri mai profunde decît ale lui Yeats.

PUBLICUL: Mulți cititori se întrebă de ce n-ați scris niciodată un roman întreg. Credeți că formele pe care le folosiți dumneavoastră sint superioare formei romanului? De ce?

BORGES: Aș spune că din motive personale. Motivul este că nu pot să scriu un roman, deși pot să scriu nuvele și asta-i tot.

PUBLICUL: Multă lume se interesează de traducerile scrierilor dumneavoastră. Este voie să se retrădăcă opere ale dumneavoastră care au fost deja traduse de altcineva?

BORGES: Norman Thomas de Gio-

vanni mi-a spus că traducerile lui sint mult mai bune decît originalul. Presupun că avea dreptate. Opera mea este îmbunătățită și reinventată mereu de traducătorii mei. Printre ei se numără și Willis Barnstone și Alastair Reid. Ei mă îmbunătățesc tot timpul. Trebuie să fie cit se poate de necredincioși. Așa și sint, de fapt.

MARGERLY RESNICK: Mai sint întrebări?

BORGES: Viața e scurtă. Am optzeci și unu de ani. Pot să mor în orice clipă. Grăbiți-vă.

PUBLICUL: Cunoașteți opera lui Diderot?

BORGES: Bineînțeles.

PUBLICUL: Ne-ați putea spune părerea dumneavoastră despre *seguro azar* („inevitabila întîmplare”) și despre legătura care există între acesta și fatalism, așa cum îl vede Diderot?

BORGES: Mă întreb dacă pot să răspund la o întrebare atît de com-

plexă. Eu personal cred că liberul arbitru este o iluzie, însă o iluzie necesară. De exemplu, dacă mi se spune că trecutul mi-a fost dat, accept. Însă dacă mi se spune că acum nu sint liber, asta nu pot s-o cred. Așa că, liberul arbitru este o iluzie necesară. Desigur, Spinoza știa acest lucru cînd a spus că o piatră care cade s-ar putea gîndi: „Vreau să cad”. Cred că, dacă doroc să continui să scriu, sint determinat să gîndesc asta, nu de vreun zeu, ci de acel nesfîrșit lanț de cauze și efecte care se ramifică la infinit.

PUBLICUL: Ne-ați putea vorbi despre recitare? Ne întrebăm ce părere aveți despre literatura orală, acum cînd angajamentul oral cu literatura este atacat de lumea tiparului.

BORGES: Cînd avem de-a face cu o poezie adevărată, cititorul simte nevoia s-o citească cu voce tare. Acesta este testul poeziei. Atunci cînd citești o poezie, sau chiar un roman sau o povestire, dacă nu simți că ar fi mai bine s-o citești cu voce tare atunci e ceva în neregulă cu scrierea respectivă. Am observat de multe ori că, deși literatura este scrisă pe hirtie, ea rămîne în esență orală. Din moment ce ea a început prin a fi orală, ea continuă să fie orală.

PUBLICUL: Care ar trebui să fie rolul artistului într-o societate atît de amenințată ca a noastră? Poate frumusețea să supraviețuiască în ambianța în care ne găsim?

BORGES: Cred că poezia și frumusețea vor triumfa. Nu mă interesează politica. Nu am o minte politică. Am o minte estetică, poate filozofică. Nu fac parte din nici un partid... Nu cred nici în bogăție, nici în sărăcie. Acestea sint doar iluzii. Însă cred în propriul meu destin de scriitor, bun, rău.

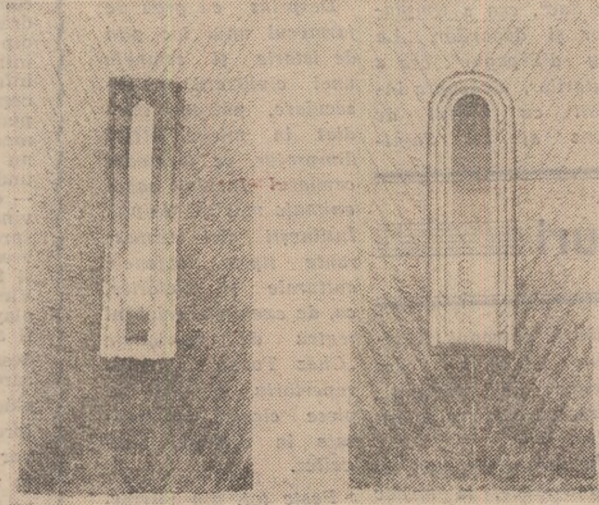
Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

ARTA PLASTICĂ ROMÂNEASCĂ

TITINA COMȘA — „Muzica“

CELLA NEAMȚU — „Ferestre“

ILEANA BALOTĂ — „Origini“ (detaliu)

Afirmarea artei plastice românești peste hotare cu o vigoare inedită ulterioară perioadei interbelice sau imediat postbelice a fost în repetate rânduri semnalată, comentată. S-a spus, la un moment dat, chiar un lucru interesant, (în încercarea de a explica succesul artei plastice românești dincolo de hotarele ei spirituale), și anume că România ar aduce în confruntările artistice un univers nou, proaspăt, care stârnește interesul.

Nu poate fi negat acest fenomen, dar nici nu trebuie exagerat, astfel ca arta românească să-și datoreze succesul pitorescului, aceluși univers de gândire profund marcat de un specific național care să o extragă din corul vocilor europene ca pe un element de curiozitate și atita tot.

Cheia succesului artei noastre în lume, în spațiul european și extra-european, adică pe continentul american — nordic sau sudic, ori în Extremul-Orient, stă mai ales — și lucrul acesta s-a probat din ce în ce mai frecvent în ultimii ani — în calitatea operelor, în temeinicul meșteșug, în responsabilitatea artistică asumată ca un suprem crez de viață al artiștilor, în dorința lor de a trece în creație, ca printr-un filtru, întreaga spiritualitate ai cărei moștenitori, purtători și exponenți sînt.

S-a reproșat, acum un deceniu și mai bine, artei plastice românești, poate prea strînsa legătură cu fondul etnic, cu vehicularea unor teme, motive și simboluri „prea naționale” și prea puțin internaționale, neracordarea creatorilor la mode și curente străine.

Și iată că, ceea ce părea o vină atunci, s-a dovedit a fi adevăratul substrat al forței, vigoarei și extraordinarei personalități a artei românești contemporane. Cu un simț de autoreglare funcțional bazat pe spiritul critic și autocritic al autorilor, pe gustul și spiritul lor de inovație, prin capacitate de înnoire și regenerare pe bazele trainice ale unei culturi seculare și mai ales prin probitatea profesională a creatorilor, creația plastică contemporană a ajuns azi la o maturitate și la o deplină stăpînire a mijloacelor de exprimare artistică.

Ceea ce li se părea unora a nu fi de talie internațională s-a dovedit a fi azi de valoare universală: adică vocea unică și fascinantă a artei românești în lume! După cele câteva decenii post-belice de șlefuit, curățiri de impurități, corectări ale unor exagerări, racordarea la preocupările generale ale creatorilor de pe toate meridianele s-a făcut prin înțelegerea adecvată a necesității implicării artei în cotidian, ale funcțiilor artei decorative, ale dezvoltării designului, ale asumării sarcinilor în primul rînd etice ale graficii satirice, a misiunii angajate (politic, cultural, informativ etc.) a afișului ș.a.m.d.

Se poate spune, fără doar și poate, că arta plastică românească este azi modernă nu prin adoptarea pripită, superficială și necritică a modelor — cu toată strălucirea și succesul lor efemer — ci prin unitatea în diversitate ce dă școlii românești de artă un renume de necontestat, o forță de convingere rezultată din motivația lăuntrică și mesajul umanist al creațiilor cu valoare de universalitate.

Nenumărate sînt relatările pertinente ale autorilor care au participat la manifestările de peste hotare sau ale comisariilor expozițiilor românești de peste hotare care evocă dialogul de o mare noblete și eleganță spirituală care se stabilește de-ndată, într-un spațiu expozi-

țional între piesele românești și cele provenind din alte centre culturale, rod, la rîndul lor, al unor mentalități, educații, gusturi, idealuri diferite.

A fost o vreme cînd se spunea că românii sînt mai buni în grafică, sau...

...astăzi, premiile care sosesc, întruna, din afară, punînd girul calității recunoscute unanim, (în cele mai multe cazuri, ale unor jurii cu personalități de renume internațional) „încurcă” pe cei care vor să facă ierarhii. Desigur, britanicii sau

germanii au o școală de design puternică, dar și succesele noastre le pot sta alături într-o serie de domenii ale acestui teritoriu de creație și proiectare inginerescă deopotrivă.

Marea școală de tapiserie numărînd peste 100 de creatoare de renume cel puțin european din întreaga țară, fiecare multipremiată în ultimul deceniu, a făcut ca primul școlii poloneze deținut ani de zile să fie „corectat” de performanța românească. În sfîrșit, Quadriennale artelor decorative din țările socialiste de la Erfurt este, de ediții în șir, marcată de prezența românească, de o deosebită amploare, bogăție formală și fervoare ideatică.

În selecția de premii obținute de artiștii plastici peste hotare multe participări și multe premii n-au fost incluse și mă gîndesc la participarea României în pavilionul special amenajat în cadrul Biennalei de la Veneția, sau la Bienala de sculptură mică de la Ravenna, participările la taberele de pictură și sculptură devenite tradiționale din Bulgaria (Plovdiv), Iugoslavia (Kosice, Prilep), U.R.S.S. ș.a., precum și expozițiile personale ale artiștilor români din toate domeniile de creație în diferite orașe europene.

Și, mai este un fapt care trebuie avut în vedere: tineretea de necontestat a artei plastice românești, în sensul numărului mare de tineri care se impun, la numai cîțiva ani de la absolvirea institutelor de specialitate din București, Iași sau Cluj-Napoca, în confruntările internaționale, cu o siguranță și o maturitate artistică ce alungă ideea de trac sau posibilitatea de a fi umbriți.

Este un adevăr că valoarea învinge, iese la suprafață. Astfel, tinerii artiști pe care, urmîrindu-i în drumul lor spre afirmare, au fost remarcați de către specialiști și chiar de către publicul iubitor de artă, s-au dovedit a nu fi glorii doar la ei acasă, de a fi buni în lipsă de concurență ei, tocmai, dimpotrivă, și-au reafirmat valoarea și talentul în întîlnirile și concursurile internaționale unde au intrat în competiție cu cei mai buni din întreaga lume.

Nu era, de altfel, un secret: de cel puțin 2-3 decenii încoace școala românească — mă refer la formele de învățămînt superior — prin dascăli ei este una dintre cele mai bune din Europa, și acum iată roadele se văd! Cei care sînt acum tineri (în jurul vârstei de 30 de ani) sau încă tineri (adică pînă în pragul a 40 de ani) sînt produsul acestei școli în care ei au învățat pe lîngă meșerie (și nu-i puțin lucru să știi bine secretele tehnicii!) arta de a deveni exponenți ai spiritualității unui popor, purtătorii lui de cuvînt în eternitate. Și, în această calitate, cei tineri au deprins de la cei maturi să facă din opera lor o meditație profundă asupra condiției umane, să răspundă și să acționeze prin arta lor, acolo unde omenirea are nevoie; acești făuritori de gînd, purtători ai unei filozofii clădite pe principiile unuia umanism ce străbate întreaga cultură română, au dus în lume un model exemplar de gîndire, simțire și capacitate plămuitoare al cărui calm și echilibru, curaj al faptelor și înțelepciune a gîndului, încredere în om și sănătate morală care, spre deosebire de sfielnica noastră mindrie, au strălucit uneori, în masa greoaie și tristă a indoielilor, spaimelor și deznădejdilor ca o luminoasă Stea Polară, ca un semn al triumfului rațiunii, al victoriei sufletului.

SIMONA VĂRZARU

Recunoașterea internațională a artei plastice românești

Premii, medalii, diplome — selecție din perioada 1986 — 1988

— Alegerea criticului de artă Dan Hăulică în funcția de președinte al Consiliului Audiovizual Mondial pentru editarea și cercetarea artei, organism ce colaborează cu UNESCO.

— Diploma de onoare a „Simpozionului de sculptură în aer liber” de la Aubagne (Franța) acordată sculptorului Alexandru Călinescu-Arghira, căruia, în același an, i s-a acordat și Premiul I al „Simpozionului de sculptură” de la Pognano (Italia).

— Dragoș Gheorghiu — laureat al „Centrului de studii avansate în artele vizuale” ale Galeriei Naționale din Washington cu premiul „Paul Mellon Award” pentru lucrarea „Natura paralelă — bioniturile în gîndirea europeană”.

— Unul din cele cinci premii ex-aequo ale celei de-a II-a ediții a „Triennalei internaționale de minitapiserie” de la Strassbourg a revenit artei decorative Ariana Nicodim.

— Premiul II la „Trienala europeană de gravură în metal” de la Grado (Italia) i s-a acordat de către un juriu prezidat de Giulio Carlo Argan tînrului plastician Dan Mihăilțianu.

— Juriul „Biennalei internaționale de tapiserie” de la Lausanne a selecționat din cele 1115 proiecte depuse doar 51 de lucrări ale unor artiști din 17 țări; una dintre aceste lucrări „Ferestre pentru fiul meu Lys” aparține artei române Cella Neamțu.

— Silviu Băias a fost invitat să trimită lucrări la „Bienala de grafică europeană” de la Liège (Belgia).

— Cristina Russu a fost selecționată pentru a participa la „Concursul internațional de ceramică decorativă” — Premiul orașului Carouge — Elveția.

— Printre participanții la „Concursul internațional de caricatură” de la Tokio se numără Gh. Chiriac, Eugen Taru, Silviu Turculeț, Albert Poch, Ileana Dăscălescu, Mihai Stănescu.

— La al „10-lea Festival al umorului” de la Casino Beringen (Belgia) au participat Albert Poch și Nell Cobar.

— Au participat la a 7-a „Trienală internațională de sculptură mică” de la Budapesta Paul Vasilescu, Vasile Gorduz, Marian Zidaru, Ion Părvan.

— O Mențiune de onoare a primit Teodora Moisescu-Stendl pentru participarea la cea de-a 8-a „Bienală internațională de artă” de la Valparaiso (Chile), manifestarea la care au mai participat din România Mariana Oloier, Ileana Balotă, Cella Neamțu, Leontina Mailatescu.

— O masivă și semnificativă participare românească la a 19-a „Bienală internațională de artă de la Sao Paolo” (Brazilia).

— Premiul II i-a fost atribuit lui Corneliu Nicolae la „Concursul internațional de afișe pentru pace” de la Moscova, unde s-au acordat trei premii și cinci mențiuni unor lucrări selecționate din nu mai puțin 5600 de piese prezentate juriului. De remarcat că această lucrare a constituit coperta revistei internaționale „Courier de l'UNESCO” (editată în 35 de limbi).

— După ce a fost selecționată la „Concursul internațional de ceramică” din localitatea Mino (Japonia), Cornelia Moldoveanu a deschis în această primăvară o expoziție personală la Paris, într-o sală de prestigiu, fapt ce confirmă încă o dată valoarea ei, este vorba de „Galerie Vendôme — Rive Gauche”.

— Graficienilor Anamaria Smighelschi și Ion Panaitescu li s-a atribuit „Premio Nazionale del lavoro — La Minerva d'Oro”.

— Valer Neag a primit din partea juriului „Concursului internațional de sticlă” de la Kanazawa (Japonia) „Premiul de excelență”.

— La „Bienala internațională de emailuri” de la Limoges au fost selecționați printre participanți Pavel Gheorghie și Dumitru Rădulescu.

— Teodora Russu participă la „Bienala internațională de ceramică” de la Vallauris (Franța).

— La ediția din 1986 laureatul „Biennalei de artă asiatică și europeană” de la Ankara a fost sculptorul Horea Flămînd; în aceste zile, se desfășoară ediția '88 unde citim din participarea românească: Ion Pacea, Ion Stendl, Viorel Grimalschi, Vladimir Șetran, Ion Iancuț, Neculai Păduraru, Gh. Iliescu-Călinești, Aurelian Bolea.

— La actuala ediție a „Triennalei de pictură a țărilor socialiste” de la Sofia participă Marin Gherasim, Gh. Iacob, Florin Niculiu, Ștefan Râmniceanu, Paula Ribariu și, în calitate de invitat de onoare, laureatul ediției precedente, pictorul Ion Gheorghiu.

